

โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขาใน

พระบรมราชานุเคราะห์

(ของกองบัญชาการตัวรวจตรวจสอบชายแดน)

ร.ต.ท. อันันต์ กิริมย์แก้ว*

ร.ต.ท. สุรศักดิ์ ไชยโภวนิห์

ร.ต.ต. ชาตรี เว่อนกิพย์

ร.ต.ต. พงษ์ศักดิ์ บูรณะลักษณ์*

I ข้อความทั่วไป

ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีชาวเขาเผ่าต่าง ๆ มากมายหลายเผ่า สำหรับในประเทศไทย ไทยชาวเขาส่วนมากได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือเขตทิศค่องบันพ่อและลาว โดยอาศัยอยู่บนภูเขาสูงในระดับความสูงต่าง ๆ กัน แล้วแต่ความเคยชินของแต่ละเผ่า เพื่อต่าง ๆ ที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยได้แก่ แม้ว เย้า อีกอ้อ มูเซอร์ ลีซอ ลัวะ ชุม ชาติ ต้องสู้ ชื่อและผู้กองเหล็กง (ยมบรี)¹ การสำรวจจำนวนชาวเขากระทำกันหลายครั้ง แต่กระทำกันคนละส่วนแล้วแต่ความมุ่งหมายในการสำรวจ จากผลการสำรวจในทุก ๆ ครั้งนำมาประมาณได้ว่า มีชาวเข้าทั้งหมดในประเทศไทยอย่างน้อยประมาณ 300,000 คน ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่มากและสามารถสร้างปัญหาใหญ่ ๆ ให้กับรัฐบาลได้โดยง่าย

*ร.ต.ท. อันันต์ กิริมย์แก้ว รองสารวัตรสถานีตัวรวจสอบราดลุ่มพิที 2

ร.ต.ท. สุรศักดิ์ ไชยโภวนิห์ รองสารวัตรสถานีตัวรวจสอบราดลุ่มพิที 1

ร.ต.ต. ชาตรี เว่อนกิพย์ รองสารวัตรแผนก 1 กองกำกับการ 1 กองปราบปราม

ร.ต.ต. พงษ์ศักดิ์ บูรณะลักษณ์ ประจำแผนกวิชาการตัวรวจ กองกำกับการ 2 กองอำนวยการศึกษา กองบัญชาการศึกษา

¹ ร.ต.อ. มนัส ขันธ์ตั้มรุจุ, การสังเคราะห์ชาวเขาในภาคเหนือของตัวราชภูมิชายแดน, วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. 2508, หน้า 81-88,

โครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจของชาวยาฯ

ก่อนที่จะได้ศึกษาถึงโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวยาฯ ควรที่จะได้ศึกษาถึงลักษณะ โครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจเสียก่อน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ในที่นี้จะกล่าวถึงลักษณะของโครงสร้างโดยย่อ และที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ โครงการ เท่านั้น

1. โครงสร้างทางสังคมของชาวยาฯ ชาวยาฯ มีได้เป็นคนป้าเดือน แต่เฉลี่ยวัฒนาดัชยันชั้นแข็งเอาใจใส่และรักษาสิ่งที่เป็นอะไรอยู่นั้นแก่ตัวเขายัง ความเฉลี่ยวัฒนาดัชของชาวยาฯ เป็นที่ยอมรับในบรรดาผู้ที่เคยศึกษาชีวิตชาวยาฯมาก่อนคือ ไอล์ฟิต² ชาวยาฯแต่ละเผ่าได้รักษาเอกลักษณ์ (Identity) ของเผ่าตนไว้สืบเนื่องกันมาไม่ขาดสาย เช่น เครื่องแต่งกาย ภาษา พุทธ ชนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อถือพิธีการต่างๆ หมู่บ้านเป็นฐานการประกอบอาชีวะของชาวยาฯ มีหัวหน้าหมู่บ้านเป็นผู้ปกครองฝ่ายอำนาจเด็ดขาด มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย รังับข้อพิพาท รับรองผู้มาเยี่ยมหมู่บ้านของตน เป็นคนกลางในการติดต่อระหว่างชาวยาฯ กับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล หัวหน้าหมู่บ้านบางแห่งเป็นหน้าดีของชาวยาฯ หมู่บ้านอื่น ๆ ด้วยแม้อุ่นห่วงไอกลันและแม่ท่างเผ่ากัน หัวหน้าหมู่บ้านมีหมกพีเป็นผู้ช่วยเหลือประกอบพิธี มีผู้อาภาระในหมู่บ้านเป็นคณะที่ปรึกษา ภายใต้ผู้นำหมกพี ที่ต้องปฏิบัติ มีการตูแลให้ถูกบ้านปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายที่กำหนดไว้ มีการแบ่งหน้าที่กันระหว่างหัวหน้าหมู่บ้าน คณะที่ปรึกษา หมอดี หัวหน้าครอบครัว และญาติบ้านที่อยู่เนื่องกันมา

ในระดับครอบครัว หัวหน้าครอบครัวเป็นหัวหน้าสูงสุดในครอบครัวนั้น มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ (หากมีบุตรชายที่โตแล้วอาจมีการปรึกษากันบ้าง) เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมของครอบครัว เช่น การเช่นไฟวับบูรพบุรุษ เมื่อหัวหน้าครอบครัวตายลง บุตรชายคนใดจะเป็นหัวหน้าครอบครัวแทนต่อไป ครอบครัวของชาวยาฯ ทุกเผ่ามีหน้าที่รับผิดชอบทุกสาขา ทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ การผลิต การศึกษา พิธีกรรม การพักผ่อนหย่อนใจ สนใจในการอบรมครัวมีความผูกพันต่อครอบครัวอย่างแน่นแฟ้น มีความเคราะห์พนับถือเชือพึงปฏิบัติตามหัวหน้าครอบครัวอย่างเคร่งครัด

² กรมประชาสงเคราะห์, รายงานการสำรวจทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวยาฯ ในภาคเหนือของประเทศไทย, พ.ศ. 2509 หน้า 27.

ประเพณีการถือครองที่คินชาวเขาตือหลักปฏิบัติกันว่า ผู้ใดทำการหักล้างถางพงที่โคลนน์เป็นเจ้าของที่คินผืนนั้น ตามปกติถือว่าหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ถือครองที่คิน ส่วนผืนที่เพาะปลูกหากครอบครัวโคลนน์ทึ่งร่างไว้ผู้ใดจะเข้าไปทำการเพาะปลูกในที่คินผืนนี้ไม่ได้ เมื่อก่อต้นผืนนั้นสามารถใช้ทำการเพาะปลูกได้อีก อาจเป็นระยะเวลา 10 ปีหรือมากกว่านั้น ครอบครัวที่เป็นเจ้าของเติมก้มสิทธิ์เข้าไปทำการเพาะปลูกได้อีก ทั้งนี้เว้นแต่ครอบครัวเดินลุธงที่คินนั้น ย้ายหมู่บ้านออกมากไปไกลกว่าที่เดิมมาก เพราะคินเสื่อมคุณภาพเช่นนี้ถือว่า สิทธิ์การถือครองที่คินเปล่งนั้นหมดไปด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้ากับชาวเขา ไม่ใช่เป็นพ่อค้าชื่อหรือพ่อค้าจากพื้นราบ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมชาวเขา บางรายได้ตั้งร้านค้าอยู่บนเนื้อเขาเป็นการถาวร บางรายนำสินค้าจากพื้นราบไปขายหรือแลกเปลี่ยนกับสินค้าชาวเขาเป็นครั้งคราวหรือเป็นการประจำ นอกจากนี้พ่อค้าเหล่านี้ยังนำผลิตผลจากชาวเขาไปจำหน่ายในตลาด และจัดหาสิ่งของที่ชาวเขาต้องการไปขายหรือแลกเปลี่ยนกับชาวเขาถึงที่อยู่ สินค้าบางอย่างเป็นของแปลกใหม่ สำหรับชาวเขา เช่น วิทยุ ไฟฉาย ยารักษาโรคแผนปัจจุบันเป็นต้น นอกจากนี้พ่อค้าเหล่านี้ บางรายรับซื้อผ้าจากชาวเขา

2. โครงสร้างทางเศรษฐกิจของชาวเขา หากพิจารณาเปรียบเทียบกันกับเศรษฐกิจชนบทสูงแล้วจะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจของชาวเขาผ่อนตัว ฯ จัดได้เป็น ๔ ประเภทคือ

ประเภทที่ 1 ทำการล่าสัตว์และหาอาหารอย่างง่าย ๆ ได้แก่ผีคงเหลือง

ประเภทที่ 2 ทำการเพาะปลูกบนพื้นราบและบนเนื้อแบบทำไร่เล็บนาลัย แต่ไม่ปลูกผืน ได้แก่เฝ่ากะหรี่ยง ขมูล ละว้า ถิน

ประเภทที่ 3 ทำไร่เล็บนาลัยบนภูเขา แม่น้ำลูกผืนคั่วyle ได้แก่เฝ่าเม่ว เย้า ลีซอ มูเซอร์ อีก็

ประเภทที่ 4 เพาะปลูกอยู่กับที่และค้าขายได้แก่ อ้อ

โดยทั่วไปชาวเขามีความทรายเรื่อยๆ คือ ที่พัก อาหารและเสื้อผ้า แต่ภาระใหญ่ที่สุดของครอบครัวคือการหาอาหารให้พอกินตลอดปี เพราะฉะนั้นแรงงานส่วนใหญ่ของชาวเขามีทุ่มเทไปในการผลิตทางเกษตร ซึ่งมีอุปกรณ์และวิธีการล้ำสมัยทำให้การผลิตชาติประสิทธิ์ภาพอย่างยิ่ง นอกจากนี้ภูมิป่าที่มีประโยชน์ที่ล้ำากต่อการรักษาความสมบูรณ์ของคิน จึงทำให้ที่ทำการเกษตรเสื่อมคุณภาพได้อย่างรวดเร็ว ทั้ง ๆ ที่ชาวเขารู้สึกว่ามีความขยันแข็งทำงานตั้งแต่เช้ายันค่ำ เกือบตลอดปี การเก็บข้อมูลติดตามความคิดเห็น

และข้าวที่ผลิตไห้มักมีค่าอนได้ข้าวใหม่ จึงต้องเสริมอาหารด้วยข้าวโพด ข้าวฟ่าง และมัน เทศเป็นเนื่องนิจ นอกจากการผลิตเพื่อให้มีอาหารพอกินไปตลอดปีแล้ว ชาวเขายังได้นำเอา ผลิตผลทางเกษตรบางอย่างไปทำการขายเพื่อแลกเปลี่ยนกับเครื่องอุปโภคบริโภคที่ก้องการ

รากฐานทางเศรษฐกิจของชาวเขาได้แก่การเกษตร การเพาะปลูกของชาวเขาไม่ใช่แบบ ดาวรุของชาวพื้นราบ แต่ใช้วิธีการโคนและเผาหรือที่เรียกว่าทำไฟเลื่อนโดย เพื่อปลูกข้าว ไว้ ข้าวโพด ผืน และพืชอื่น ๆ เมื่อกินจีดหรือเตือนคุณภาพก็ยอมพโยกย้ายครัวบ้านที่ ที่ทำกินและดำเนินการโคนและเผาต่อไป จนกว่ากันทั่วไปว่า ป้าไม่ในภาคเหนือถูกทำลายไป อย่างกว้างขวาง เกิดผลเสียคือ ทันไม้อันเป็นทรัพยากรธรรมชาติดูดทำลายลงทำให้ดินพัง ทำลายทันน้ำลำธารทำให้เกิดน้ำท่วมนาในภาคกลางในฤดูฝน และเกิดความแห้งแล้งทั่วไปใน ฤดูแล้ง การเพาะปลูกข้าวที่เก็บอยู่หลายปีทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ การปลูกข้าวไม่มีการไถหรือ พลิกหน้าดิน ไม่ใส่ปุ๋ย ไม่มีการระบายน้ำหรือทำไว้แบบขันบันไดแต่ถือกำไร

การเลี้ยงสัตว์ ชาวเขาต้องใช้สัตว์สำหรับมาในการเช่นไห้พืชกรรมต่าง ๆ รวมทั้ง การเลี้ยงดูลงในวันสำคัญปีละมีใช่น้อย จึงเลี้ยงสัตว์กันทั่วไปทุกครัวเรือน สัตว์ที่นิยมเลี้ยง ได้แก่ สุกรและไก่ โดยมากนิยมเลี้ยงพันธุ์พันเมือง โดยเลี้ยงแบบปล่อยให้หากินเอง โรคระบาดสัตว์เกิดขึ้นบ่อย ๆ ชาวเขาไม่รู้หรือป้องกันและรักษาเมียเกิดโรคระบาดสัตว์ สัตว์จะ ดื้อยาครั้งละมาก ๆ และเกินกว่าแก่ชาวเขาและชาวพื้นราษฎร์นิยมซื้อมาจากชาวเขา

ช่างฝีมือ ชาวเขานิยมประกอบอาชีพทางช่างเครื่องเงินเป็นเครื่องประดับ เครื่อง แต่งกายหงษ์ชาด—หลุบ เช่น ห่วงเงิน เนื้อเงินโดยมากใช้เหลี่ยมเงินรูปไข่คงพม่า อาชีพช่าง หลักทำเครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตทางเกษตร เช่น ขวนย่อน มีด พร้าโต้ ขอบหน้ากว้าง เกี่ยวเกี่ยวข้าว มีดกรีดผืน หลักขุดผืน ส่วนช่างไม่มีการสร้างบ้าน ครกกระเตือกทำข้าว ช่างหิน เช่น ทำเครื่องบทข้าวโพด เครื่องไม้เบง การเย็บปักถักร้อย ทำกันมากในหมู่ ชาวเขากูกเพ่าโดยเฉพาะผู้เฒ่าเฒ่ามีฝีมือในการปักมากจนผลิตเป็นสินค้าที่นิยมในตลาดมาก

การขนส่งและตลาด เนื่องจากการคมนาคมจากถิ่นภูเข้าไปสู่ตลาดในพื้นราบเป็นไปด้วย ความยากลำบาก เพราะภูมิประเทศทุรกันดาร ขาดเส้นทางคมนาคมและยานพาหนะชนิดสั่ง จึงต้องใช้วิธีแบกหามไปตัวยตนเอง หากของหนักมาก เช่น ประมาณ 50 กก. ชาวเขายัง ใช้ม้า พ่อ เป็นต่างชนไป กว่าจะถึงตลาดใช้เวลานาน ตั้งนี้ผลผลิตทางเกษตรจึงไม่ อุดးในสภาพที่ดีพย ตลาดน้ำชาวเขางang แห่งสามารถแบกหามไปจนถึงทางถนนที่มีรถยกรับจ้าง

จนไปอีกทอดหนึ่งได้ บางแห่งชาวพื้นราบ ได้ไปรับซื้อสินค้าจากชาวเขาโดยตรงถึงถิ่นที่อยู่ พ่อค้าบางรายได้ไปตั้งร้านค้าอยู่ในหมู่บ้านชาวเขา ทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าจากชาวเขา กับเครื่องอุปโภคบริโภคที่ชาวเขาต้องการ ในกรณีชาวเขามักดูผลกระทบความจำเป็นบังคับ

รายได้ของชาวเขา รายได้เฉลี่ยของครอบครัวชาวเขาต่อปีจากอาชีพการเกษตร มีดังนี้

ตารางที่ 1

รายได้เฉลี่ยของครอบครัวชาวเขาต่อปีและที่มาของรายได้

รายได้ต่อปีของครอบครัวชาวเขา 1 ครอบครัว

เผ่า	อาชีพ		จำนวนเงิน บาท
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	
แม้ว (ทางเหนือ)	ผัน	หมู มันฝรั่ง	3,500
แม้ว (ทางใต้)	เลียงหมู	พริกไทย ผัก	3,000
แม้ว จ.ว. นาน	ผัน	หมู, มันฝรั่ง	3,200
กะเหรียงสะกอ	เลียงหมู เนื้อ ไก่	พริกไทย ผัก	1,300
กะเหรียงโป	เลียงหมู พวากไทย	ยาสูบ ผัก	1,200
กะเหรียงเวบ	เลียงหมู พริกไทย	ข่องป่า	400
ท้องถุ	เลียงหมู	ผัก	1,000
อีก洋洋	ผัน	ข่องป่า	2,500
เย้า	ผัน	เสียงหมู วัวควาย	4,000
ลีซอ	ผัน	เสียงหมู วัวควาย	3,500
มูเซอร์เชเลห์	ผัน	เสียงหมู พริกไทย	2,000
มูเซอร์เดง—คำ	ผัน	เสียงหมู พริกไทย	3,500
ถีน ช่า ช้อ	เลียงหมู ปลูกใบชา	ผัน ผัก	1,500
ชานุ ถนน	ช้าว เสียงหมู	ผัก	1,500
ผีตองเหลือง	ข่องป่า	—	—
ช้อ	ค้าขาย	เสียงหมู วัวควาย	1,000

ที่มา : Gordon young, The Hill Tribes of Northern Thailand (Bangkok: The Siam Society, 1962), p. 91

ความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาชาวนา

ในระดับ 10 บีที่ผ่านมา รัฐบาลไทยได้ตระหนักในความจำเป็นที่ต้องให้ความสนใจในการพัฒนาและส่งเสริมทักษะชีวเขียวขึ้นกว่าเดิม ก่อร่องกรอบด้านอย่างแรงก่อการคุกคามจากคอมมิวนิสต์ในเชียงรายและเวียงจันทน์ ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในลาวและเวียดนาม ซึ่งมีการใช้ชีวเขียวทำการตีรับกับฝ่ายรัฐบาลเหตุผลที่ทางการจำเป็นต้องมีการพัฒนาชีวเขียว อาจแบ่งออกได้เป็น

1. เหตุผลทางการเมืองและการทหาร ในขณะที่มีการคุกคามของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ หากปล่อยให้ชาวเขาดำเนินชีวิตร่นแท่ก่อนโดยมิได้นำพาเด้ออย่างใดแล้ว ชาวเขาเหล่านี้อาจถูกซักจุ่งให้หลงผิดเป็นชอบ และเดื่อมใสในลัทธิคอมมิวนิสต์ได้ง่ายทั้งนี้เนื่องจากชาวเขามีความรู้เท่าไม่ถึงกันน์ ซึ่งเป็นการง่ายต่อการซักจุ่งอยู่แล้ว ประกอบกับการดำเนินการแทรกซึมของคอมมิวนิสต์นั้นสลับซับซ้อนมีเงื่อนงำอยู่มากหมายยากที่ชาวเขารู้ทัน การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐบادرเข้าไปพัวพันและลงเ gere ห์ชาวเขา จะเป็นการปฏิรูปจิตใจของชาวเขาให้มีความรู้สึกเป็นคนไทย มีความจริงรักภักดีที่อประเทศไทย เป็นการต่อต้านการแทรกซึมและป้องกันสายของคอมมิวนิสต์ได้เป็นอย่างดี

จักษณะพิเศษของชาวเขาอีกประการหนึ่งก็คือ ชาวเขามีความสามารถในการเดินอย่างดี
ยิ่งในภูมิประเทศทุรกันดาร เป็นป่าเข้าสู่ลับซับซ้อน ยิ่งกว่านั้นชาวเขาง่ง่า เช่นผ่านแม้ว
ยังมีอุปนิสัยเป็นนัก硼อยู่ด้วย ^๓ หากชาวเขารู้ก็จะรู้เป็นฝ่ายของคอมมิวนิสต์แล้ว ก็จะกลับ
เป็นกำลังสำคัญที่ยากต่อการที่จะปราบปรามได้ แต่ถ้าหากฝ่ายเรารสามารถดึงชาวเขاهานี้มา
เป็นพวกร่วมให้การฝึกอบรมเพิ่มเติมแล้วย้อมใจกลับกลาย เป็นกำลังสนับสนุนอันสำคัญยิ่งท่อ
กองทัพแห่งชาติ คังเช่นการใช้ชาวพื้นเมืองทำการปราบปรามภาครัฐสองจังหวัดจีนคอมมิวนิสต์ใน
มาเลเซีย

2. นโยบายของรัฐบาลในการเดิกเสพและจำหน่ายผืน ชาวเข้าในภาคเหนือจำนวนมากยึดอาชีพในการปลูกผืน และจำหน่ายผืนให้กับพ่อค้าในท้องถิ่นนั้น เมื่อรัฐบาล (สมัย
จอมพลถนอม กานะรัชต์) ประกาศให้เดิกการเสพผืน และยกเลิกการจำหน่ายผืนทั่วราชอาณา-

³ ร.ต.อ. มนัส ขัมภกต์ม่วง, *op. cit.*, หน้า 10.

จักร⁴ จึงจำต้องป้องกันและปราบปรามมิให้มีการปลูกฝันด้วย แต่การที่จะปราบปรามชาวเขาไม่ให้ทำการปลูกฝันโดยเด็ดขาดในทันทีทันใด ย่อมจะมีผลกระทบกระเทือนต่อความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่รัฐบาลกับชาวเขา อันเป็นผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติดังกล่าวในข้อ 1 เพราะชาวเขาไม่เข้าใจว่าสิ่งที่เขาเคยชินถือปฏิบัติตามเกินเวลาช้านานก็ไม่เคยมีเจ้าหน้าที่ไปจ้างกุม ทำไม่จึงถูกต้องเป็นความผิดและถูกจับกุมขึ้น จึงอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดระหว่างกัน และคอมมิวนิสต์ก็จะจ่ายโอกาสโฆษณาชวนเชื่อทั้งหมดว่ารัฐบาลว่าบีบังคับข่มเหงรังแกชาวเขา

ทั้งนี้รัฐบาลจึงจำเป็นต้องดำเนินนโยบายอย่างอ่อนโยน ค่อยเป็นค่อยไป การสังเคราะห์ชาวเขานั้นได้ว่า เกินครึ่งมีค่าของรัฐบาลยังสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนนโยบาย การเด็กษาฟื้นและจ้างนายฟื้นให้ดำเนินไปด้วยศักดิ์ศรีของกับเบ้าหมายที่วางไว้ให้สมบูรณ์ เพราการสังเคราะห์ชาวเขานอกจากจะมุ่งให้ชาวเขาได้รับการศึกษาตามสมควรแก้อัตภาพ มีสุขภาพสมบูรณ์ และรู้จักช่วยเหลือกันเองแล้ว ก็มุ่งที่จะซักจุ่งให้ชาวเขารู้นิยมการปลูกฝันเป็นอาชีพ เลิกปลูกและหันมาเพาะปลูกพืชที่เป็นประโยชน์ประกอบอาชีวศึกษาแทนด้วย

3. การทำไร่เลื่อนลอยของชาวเขา ชาวเขاس่วนมากยังคงเป็นชาวชนบท โดยใช้วิธีการที่เรียกว่า “ทำไร่เลื่อนลอย” การทำไร่เลื่อนลอยย่อมเป็นการทำลายทรัพยากรของชาติโดยตรง เพราะการคุ้มแพการทำลายไม่มีค่าทางเศรษฐกิจและกว่าจะปลูกทดแทนจนโดยดึงขนาดใช้การได้ ต้องใช้เวลานาน “การทำไร่เลื่อนลอยของชาวเขาที่ใช้วิถีทั่วโลกในที่นี่ไม่สังนั้นถ้าปล่อยทิ้งไว้นาน ๆ นี่ก็ทำให้เกิดความแห้งแล้งแห้งแล้งและทำให้พื้นดินจีดดวย”⁵ จากการสำรวจ ปีไม้กรัพยากรธรรมชาติ เมื่อ พ.ศ. 2500 โดยกรมป่าไม้ เฉพาะในเขตจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แม่แต่ รวม 5 จังหวัด ปรากฏว่าป่าที่ถูกทำไร่เลื่อนลอยไปแล้วประมาณ 400,000 ไร่ และถ้านับตั้งแต่ระยะเวลาที่ชาวเข้ามาอยู่ในประเทศไทยแต่ต้นมา

⁴ ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามมิให้มีการปลูกฝันด้วย ลงวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2501 หน้า 1-3.

⁵ Mohinder Singh, คำบรรยายเรื่องการสำรวจกับการเกษตร การฟื้นฟูธรรมชาติสำหรับชาวเขา, พระนคร พ.ศ. 2504, หน้า 34.

ป่าที่ถูกทำลายไปแล้วประมาณ 5 ล้านไร่⁶ หากปล่อยให้ชาวเขาทำไว้เสื่อนดอยตอยไปอีก ป่าก็จะถูกทำลายเพิ่มขึ้นอีกเรื่อยๆ

การสูงเคราะห์ชาวเขานับได้ว่าเป็นโครงการที่สอดคล้องกันนโยบายของรัฐบาลในการสูงป่าไม้อันมีค่า เพราะว่าการให้ความช่วยเหลือชาวเขานั้น นอกจากจะช่วยให้ชาวเขาได้อยู่ที่กินดีแล้ว ยังช่วยส่งเสริมการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม โดยให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเพาะปลูกพืชที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นนั้นๆ แนะนำให้รู้จักวิธีบำรุงรักษาดิน สั่งสอนซักจุ่มให้ชาวเขาทำลายป่า และพยายามส่งเสริมให้ชาวเขาได้ทำมาหากินเป็นหลักแหล่งที่แน่นอน

4. สภาพความล้าหลังและแร้นแค้นของชาวเขา การที่จะเสริมสร้างประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการปกครองนั้น การปรับปรุงพื้นที่สภาพชนบทเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2499 รัฐบาลจึงได้วางโครงการพัฒนาการท้องถิ่นแห่งชาติขึ้น มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อส่งเสริมให้ชาวชนบทได้มีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น และเพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขปรับปรุงชีวิตจิตใจและความรู้สึกนึกของราษฎรให้มีความรู้สึกปรารถนาและกระตือรือร้นร่วมมือทำงาน ทั้งในด้านแรงงาน ในด้านการเงิน เพื่อแก้ไขปัญหาของคนเมืองและท้องถิ่น⁷

แต่เมื่อพิจารณาสภาพความเป็นจริงในการปฏิบัติงานแล้ว ถึงแม้ว่าโครงการพัฒนาการท้องถิ่นแห่งชาติจะเป็นโครงการสร้างเสริมความเจริญให้กับประเทศทั่วทุกท้องถิ่น แต่ก็มีบางท้องถิ่นที่ความล้าหลังและความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้นอยู่มาก ซึ่งพัฒนาการไม่สามารถจะเข้าไปถึงได้ ท้องถิ่นเหล่านี้ได้แก่ ชาวเขาและประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารห่างไกลสุดยอด ดังนั้นการพัฒนาและส่งเสริมเคราะห์ชาวเขามีเป็นการอุดช่องโหว่ (gaps) ของโครงการพัฒนาการท้องถิ่นแห่งชาติ โดยทำการส่งเสริมมาตรฐานการครองชีพและรับปรุงชีวิตจิตใจของชาวเขาในประเทศไทย ซึ่งโครงการพัฒนาการท้องถิ่นไม่สามารถจะครอบคลุมไปถึงได้

⁶ กรมประชาสงเคราะห์, การพัฒนาและส่งเสริมเคราะห์ชาวเขาโดยคณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา มิถุนายน 2506 , หน้า 2 (พิมพ์ครั้งเดียว)

⁷ ปกรณ์ อังศุสิงห์, การพัฒนาชนบทในประเทศไทย (พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมมหาดไทย, 2503) หน้า 215.

นโยบายแห่งชาติเด็กนักเรียนฯ

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รัฐบาลได้กำหนดนโยบายระยะยาวยในการดำเนินการต่อชาวเขาไว้ดังนี้^๘

1. เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชาวเขาโดยการส่งเสริมอาชีพ การศึกษา การอนามัย และการเสริมสร้างความเจริญในชุมชนที่ชาวเขายังอยู่
2. เพื่อบริ่งกันการกำลังป้าและตันน้ำลำธาร โดยการส่งเสริมให้ชาวเขาร่วมทำการเกษตร

3. เพื่อป้องกันการปลูกฝัน โดยการส่งเสริมให้ชาวเข้าปลูกพืชอื่นหรือประกอบอาชีพ อื่นที่มีรายได้ดีกว่า แทนการปลูกฝัน

4. เพื่อรักษาความสงบโดยด้วยทางชัยແนภาคหนือ โดยการส่งเสริมให้ชาวเข้ามีความเชื่อมั่นและเข้มแข็ง รักใคร่เจ้าหน้าที่บ้านเมือง มีความรักชาติไทย ห่วงเห็นผืนแผ่นดินไทยและมีความยึดมั่นในวัฒนธรรมไทยเพื่อจะได้เป็นกำลังสำคัญ ในการต่อต้านการแทรกซึมปักกัน ทำลายจากฝ่ายตรงกันข้าม

การพัฒนาชาวเขารองหน่วยราชการต่าง ๆ

งานต้านพัฒนาและส่งเสริมความต่อต้านชาวเขานั้น มีหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก แต่หน่วยที่มีความรับผิดชอบโดยตรงอยู่ในขณะนี้ได้แก่ กรมประชาสงเคราะห์และกองบัญชาการตำรวจนครบาล เนื่องจากความไม่สงบของชาวเขาระหว่างประเทศ หน่วยราชการทั้งสองหน่วยนี้มีวัตถุประสงค์หลักที่แตกต่างกันไป และการดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมความต่อต้านชาวเขางบประมาณก็ถูกจัดสรรให้ต่างกัน แต่ก็มีความต่อต้านชาวเขากันทั่วไป

การพัฒนาและส่งเสริมความต่อต้านชาวเขารองกรุงเทพมหานคร เป็นหน้าที่ของกองบัญชาการและส่วนราชการต่อต้านชาวเขาร่วมกับส่วนราชการต่อต้านชาวเขาระหว่างประเทศ ที่ดำเนินงานนิคมสร้างตนเอง ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมความต่อต้านชาวเขาระหว่างประเทศ ที่ดำเนินการสำรวจศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพทางมนุษย์วิทยาของชาวเข้าผู้ต่างด้าว เพื่อใช้เป็นหลักในการส่งเสริมความต่อต้านชาวเขาระหว่างประเทศ ที่ดำเนินการในตัวนอกรัฐ จัดและดำเนินการเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ชาวเข้า จัดและดำเนิน

^๘ ไฟโรมัน สิตปรีชา, “บัญชานอกบ้านอีสานในประเทศไทย”, รัฐประศาสนศาสตร์ ปีที่ 12 เล่มที่ 2 (เมษายน ๒๕๑๕), หน้า 200-218

การสำรวจเพื่อศึกษาชาวเขา ดำเนินการปรับปรุงและส่งเสริมการฯ ระยะยาวยาชีพของชาวเขาที่เป็นอาชีพหลักและมีรายได้ ควบคุมดูแลความประพฤติของชาวเขาเพื่อป้องกันการโฆษณาชวนเชื่อ และประพฤติดนให้เป็นปฏิบัติที่ดี แต่ป้องกันไม่ให้อพยพเคลื่อนย้ายอยู่เสมอ โดยการส่งเสริมให้ประกอบอาชีพ ทำนาหาเลี้ยงชีพให้เป็นหลักแหล่ง⁹

วิธีดำเนินการกับชาวเขาของกรมประชาสงเคราะห์ ดำเนินการเป็น 4 วิธีคือ¹⁰

1. สำหรับชาวเขาที่ยังไม่ได้รับการจัดการอย่างเป็นรูปแบบบ้าน ยกแก่การที่เจ้าหน้าที่จะเข้าไปดูแลทุ่ง ให้เน้นนำชั้กจูงให้เข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อนในบริเวณอันเหมาะสม บนภูเขาซึ่งทางราชการจัดไว้ให้

2. สำหรับชาวเขาที่อาศัยอยู่บนภูเขาเป็นรูปหมู่บ้านที่เหมาะสมอยู่แล้ว ก็สนับสนุนให้อยู่ทำกินที่เดิมต่อไป ไม่ต้องเก็บอันย้ายโดยจัดส่งเจ้าหน้าที่เป็นรูปหน่วยเคลื่อนที่เข้าไปปฏิบัติงานพัฒนาและส่งเสริมชาวเขาในประเทศต่าง ๆ ให้ทันท่วง

3. สำหรับชาวเขาที่ไม่ประสงค์จะอยู่บนภูเขาหรือที่ต้องการอพยพหลบภัยคอมมิวนิสต์ ลงมาอยู่ในพื้นราบ แล้วไม่ประสงค์จะกลับไปอยู่บนภูเขาอีก ก็ให้จัดทั้งคุนย์อพยพชาวเข้าขึ้นในเขตที่มีปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้น เพื่อให้อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อนแล้วให้การส่งเสริมที่ช่วยเหลือตามความจำเป็นให้สามารถช่วยผู้คนในพื้นที่ต่อไปได้

4. เพื่อประโยชน์ตั้งกล่าวข้างต้นและเพื่อความปลอดภัยของชาติบ้านเมือง ให้เร่งสร้างความสัมพันธ์ทางจิตใจกับชาวเขาให้มีความรู้สึกนึงกีดครัวเป็นพวกร่วมกับคนไทย และให้เกิดความจริงรักภักดีต่อรัฐบาล

วัตถุประสงค์ในการส่งเสริมชาวเขาของกรมประชาสงเคราะห์นั้น ใน-prage เราก เพื่อให้ชาวเขามีการทำนาให้มากขึ้น ให้ภูมิทัศน์ทางการค้าและเศรษฐกิจดีขึ้น ให้ชาวเขามีความมั่นคงทางการค้าและเศรษฐกิจและสังคม จึงพิจารณาเป็นอย่างแรก ในทางเศรษฐกิจนี้เองเกิดวัตถุประสงค์อันเป็นผลพลอยได้คือ ป้องกันการทำลายป่าอันเป็นที่น้ำท่วมกับการป้องกันการปลูกฝันซึ่งขัดต่อนโยบายของรัฐบาล และรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดน

โครงการหลักในการพัฒนาและส่งเสริมชาวเขาระหว่างประเทศที่มีอยู่ 4 โครงการคือ โครงการจัดนิคมสร้างตนเองส่งเสริมชาวเขา โครงการพัฒนาและส่งเสริมชาวเขาระหว่างประเทศ

⁹ ชิตพงษ์ สถานเนตร การบริหารงานพัฒนาและส่งเสริมชาวเขาของกรมประชาสงเคราะห์ (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. 2509), หน้า 54,

¹⁰ รายงานการประชุมคณะกรรมการฯ ครั้งที่ 1/2512 เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2512, หน้า 3.

เหลือนที่ โครงการศูนย์วิจัยชาวเขาและโครงการชุมชนพัฒนา ซึ่งรายละเอียดอย่างโครงการจะไม่ออกถ้า ณ ที่นี่

การพัฒนาและส่งเสริมชาวเขาของตัวราชชายเด่น หลังจากที่รัฐบาลได้ตั้งตัวราชชายเด่นขึ้นทั่วประเทศเมื่อ พ.ศ. 2496 แล้ว ก็ได้ส่งกำลังไปรักษาตัวลงสำคัญตามชายแดนโดยเฉพาะในภาคเหนือ ให้พับกับชาวเขาหลายเผ่าหลายแห่ง มีจำนวนมากแต่พูดกันไม่รู้เรื่องกับยังไงด้วยกันที่ต่างกันมาก ทำให้ยาก เจ้าหน้าที่อื่นยังเข้าไปไม่ถึง เกรงว่าจะเป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งชาติตามชายแดน ได้สอบถามส่วนราชการอื่น ๆ ในขณะนั้น ยังมิได้มีความสนใจที่จะดำเนินการอย่างใด ตัวราชชายเด่นจึงทดลองใจว่าจะต้องบุกเบิกหรือเริ่มดำเนินงานไปก่อนจนกว่าจะมีส่วนราชการรับผิดชอบโดยตรงเข้ามารับงาน

ในปี พ.ศ. 2497-2498 ตัวราชชายเด่นได้เริ่มทำการสำรวจเพื่อหาความรู้และข้อมูลเชิงเท่าจริงเกี่ยวกับชาวเขากางภาคเหนือและทำการผูกมิตรกับชาวเขา อุ่นใจว่าที่สำคัญในระยะนี้คือภาษา ต่อมาในปี พ.ศ. 2499 ตัวราชชายเด่นได้จัดตั้งโรงเรียนสอนชาวเข้าขึ้นเป็นครั้งแรก โดยรัฐบาลไม่คิดเสียบประมาณใช้ตัวราชชายเด่นเป็นครุย ต่อมาในปี พ.ศ. 2501 ตัวราชชายเด่นจึงได้วางโครงการส่งเสริมชาวเข้าและประชาชัชนไอลคอมนาคมขึ้น เป็นโครงการระยะยาวใช้เป็นแนวทางปฏิรูปต่อไป โดยแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ ตัวราชชายเด่นจึงเริ่มดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมชาวเขารอย่างเป็นกิจลักษณะ ตั้งแต่นั้นมา

ในปี พ.ศ. 2503 ซึ่งได้มีการจัดส่วนราชการใหม่ โดยนำหน่วยตัวราชชายเด่นมาสังกัดในกองบัญชาการตัวราชชายเด่น ก็ได้มีการกำหนดหัวที่ของตัวราชชายเด่น (ผู้อำนวยการ) เกี่ยวกับการส่งเสริมชาวเข้าไว้คือ "...ป้องกันการแทรกซึม รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยทางชายแดน ดำเนินการเพื่อวิกลักษณ์ สนับสนุนและส่งเสริมชาวเข้า และประชาชัชนไอลคอมนาคอมตามโครงการพัฒนาการทั้งผืนแห่งชาติ ..." ฯ

วัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาและส่งเสริมชาวเขายังตัวราชชายเด่นก็คือ ความมั่นคงแห่งชาติทางชายแดนนั้นเอง เมื่อกองส่งเสริมชาวเข้าถือกำเนิดขึ้น (พ.ศ. 2507) ก็มีการทดสอบกันให้กองส่งเสริมชาวเขาดำเนินงานเน้นหนักไปทางด้านพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โครงการส่งเสริมชาวเข้าและประชาชัชนไอลคอมนาคอม ในระยะแรก ได้เปลี่ยนเป็นโครงการ

¹¹ พระราชนิยมีคำแนะนำส่วนราชการกรมตัวราชชayer กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2508, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 77 ตอนที่ 77 (20 กันยายน 2508, หน้า 748-776 ข้อบังคับกรมตัวราชชayer ที่ 4/2508 ลงวันที่ 27 พฤษภาคม 2508)

ปอย 5 โครงการคือ 1. โครงการอบรมเจ้าหน้าที่ 2. โครงการจัดทำหมู่บ้านตัวอย่าง 3. โครงการโรงเรียนสอนเด็กและผู้ใหญ่ 4. โครงการพัฒนาต่อเนื่อง 5. โครงการค้นคว้าเรื่องชาวเขาที่omaในเขื้นขยายงานให้เพิ่มขึ้นอีก 2 โครงการคือ 6. โครงการสมัชชาสัตว์และส่งเสริมการปลูกพืช 7. โครงการพัฒนาชาวถนน

นอกจากโครงการส่งเสริมชาวเขาและประชาชนไอลคอมนาคมแล้ว ยังมีโครงการอื่น ๆ อีกซึ่งคำว่าชาดแทนเป็นผู้ดำเนินงานหรือร่วมดำเนินงานอย่างใกล้ชิด ได้แก่ โครงการอาสาสมัครชาวเขาของคำว่าชาดแทน โครงการแพทย์อาสาสมัครพระราชานุ และการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขาของคำว่าชาดแทนในพระบรมราชานุเคราะห์

II โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขาในพระบรมราชานุเคราะห์ ที่มาของโครงการ

เพื่อให้ทราบความเป็นมาของโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขาในพระบรมราชานุเคราะห์ ขอนำร่องเผยแพร่คำรับรองพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวช่องหม่อมเจ้า ภักเดช รัชนี อังวัย ในการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญสหประชาธิ เมื่อเดือนตุลาคม 2513 มากล่าวไว้ว่า ณ ที่นี้

“...เหตุผลหลักของโครงการชาวเขาคือ ประการแรก ให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนมนุษย์ ประการที่สอง ป้องกันและต่อต้านการบุบบ้านทำลาย โดยยก มาตรฐานการครองชีพของชาวเขาเหล่านี้ ประการที่สาม เพื่อส่วนรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ เช่น การป้องกันการทำลายป่า หยุดการลักลอบบ้านค้ายาเสพติด ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติ ...”¹² พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่ามีทางบรรลุวัตถุประสงค์ให้สองวิธีคือ

“...วิธีหนึ่งโดยการจัดตั้งนิคม วิธีที่สอง โดยการไปช่วยเหลือถึงท้องถิ่น ที่อยู่ ปรากฏว่านิคมนั้นไม่เหมาะสมทางปฏิบัติในการแก้ปัญหานี้ให้ถูกทาง เพราะเป็นการยากที่จะเลือกที่ในยุคสมัยนี้ มีคุณลักษณะเหมาะสมไปทุกอย่าง เช่นมีน้ำเพียงพอ ที่น้ำ กิจกรรมคุณภาพดี มีความปลอดภัยและอื่น ๆ ยิ่งกว่านั้นชาวเขาเองรู้สึกว่าเหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน เพราะมีกฎหมายที่มาก และชาวเขาไม่พอใจในการจัดการซึ่งยังไม่ต่อพอย การช่วยเหลือถึงท้องถิ่นที่อยู่นั้น

¹² อ้างโดย นช. ภักเดช รัชนี การแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญสหประชาธิ พ.ศ. 2513.

หมายความว่านำเสนอการไปสู่ชาวเข้ายังหมู่บ้านและค่าย ๆ ให้ความรู้ในวิธีการทำไร่และวิธีการตลาด . . .”¹³

กระทรวงราชดำเนินสัตห์ก่อตัวพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับสั่งเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2512 จากกระทรวงราชดำเนินสัตห์ก่อตัว จะเห็นได้ชัดว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยແທงธรรมเนียมบุพ��าทของชาวเขาที่มีต่อกลุ่มบ้านนี้คงปลดภัยของประเทศไทย โดยเฉพาะในบริเวณที่ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้อาศัยอยู่ ซึ่งในปัจจุบันนี้คงอยู่ในข่ายการโฆษณาชวนเชื่อและบ่อนทำลายแทรกซึมจากฝ่ายตรงข้ามและ

“ . . . ทรงมีพระราชปาราภจะพระราชทานพระราชกรรพย์สนับสนุนช่วยเหลือกิจการชาวเขาในความรับผิดชอบของสำราษฎร์ฯ เพื่อให้ชาวเขาและคำราษฎร์ฯ ร่วมมือกันสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ผูกพันและผลุนรักษาจิตใจให้เป็นหนึ่งใจเดียวกัน คงแก้ไขราชการทั่วราชอาณาจักร (ชาญแตน) ¹⁴ จึงได้พิจารณาไว้ในโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขาขึ้นเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการเกษตร การตลาด และการค้าแบบบ้านชาวเขา (หรือสหกรณ์) ทำให้ชาวเขาทำมาหากินทั้งความร่มเย็นเป็นสุขเกิดความรู้สึกห่วงเห็นและมีความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานความเจริญในท้องถิ่นและเป็นมาตรฐานการป้องกันการแทรกซึมบ่อนทำลายจากฝ่ายตรงข้าม . . . ”¹⁵

เหตุผลที่ต้องดำเนินงานในรูปโครงการ

โครงการหมายถึงรายละเอียดต่าง ๆ ของงานที่จะต้องปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมาย โครงการนี้รวมทั้งนโยบายและแนวปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การประสานงาน การติดต่อสื่อสาร การอำนวยการ การวินิจฉัยสิ่งก่อสร้าง ความคุ้มครอง และการประเมินผลงาน ตั้งนี้ โครงการจึงรวมเป็น一体 ไม่แยกออกจากกัน จึงเป็นส่วนหนึ่งของระบบ (system) ทั้งนี้ เพราะโครงการจะต้อง

¹³ Ibid.

¹⁴ ปัจจุบันได้แยกออกจากกองบัญชาการตำรวจนครบาลจัดตั้งเป็นกองบัญชาการตำรวจนครบาลตามประกาศคณะกรรมการคุ้มครองสิทธิฯ ฉบับที่ 130 ลงวันที่ 22 เมษายน 2516

¹⁵ กองบัญชาการตำรวจนครบาล (ชาญแตน), โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขาในพระบรมราชานุเคราะห์, (เอกสารในหน้าไม่ปรากฏวันที่), หน้า 1.

คำนึงถึงภาวะแวดล้อม (ecology) เช่นเดียวกับระบบแต่เดองถึงความสมั้นพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ แต่ละส่วนขององค์การด้วย¹⁶

การบริหารโครงการจึงเป็นการดำเนินงานภายในขอบเขตที่จำกัดไว้ให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยมีประสิทธิภาพและเหตุผล และโดยปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนในระบบงานนั้น ๆ อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยมากที่สุด¹⁷

งานด้านการพัฒนาและส่งเสริมภาระที่ชาวเขา ให้มีหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน เช่น กรมประชาสงเคราะห์ ตำรวจชัยเดน และแต่ละหน่วยงานดังกล่าวก็ยังต้องอาศัยพึ่งพิงหรือเกี่ยวพันกับหน่วยงานอื่น ๆ ด้วย เช่นคุณยิ่วจี้ชาวเขา มหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ในท้องที่ การพัฒนาและส่งเสริมภาระที่ชาวเขาก็มีขอบเขตกว้างขวาง เช่นการส่งเสริมภาระในด้านเศรษฐกิจ ในด้านการศึกษา การแพทย์และพยาบาล การอนามัย ฯลฯ ดังนั้นการที่จะส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขา โดยการส่งเสริมเกษตรกรรมและการตลาดจึงจำเป็นทั้งจัดทำเป็นโครงการเพื่อให้สามารถดำเนินงานภายในขอบเขตที่จำกัดไว้ให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การทำงานในรูปโครงการยังสามารถจัดสรรมเบี่ยงการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามโครงการ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานตามโครงการในลักษณะที่สมัพน์ และประสานกันได้อย่างดีอีกด้วย เช่นการดำเนินงานของตำรวจชัยเดนกับคุณยิ่วจี้ชาวเขา กลิ่นธรรมจังหวัด สหกรณ์จังหวัด วิทยาลัยเกษตรกรรมแม่ใจหัวหน้าสถานีบ่ำรุงพันธุ์สัตว์ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ฯลฯ

หากพิจารณาถึงลักษณะสำคัญของการบริหารโครงการ ก็จะเห็นได้ว่าจากการบริหารงานรูปโครงการที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับกิจกรรมส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขาก็จะดำเนินการได้อย่างมาก กล่าวคือ

1. การบริหารงานโครงการท้องพิจารณาถึงความเกี่ยวข้องของโครงการกับนโยบายเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะโครงการต่าง ๆ จำเป็นต้องคล้องตามนโยบายซึ่งกำหนดไว้ล่วงหน้าแล้ว¹⁸ จะเห็นได้ว่าการพัฒนาและส่งเสริมภาระที่ชาวเขานั้นได้มีนโยบายที่กำหนดไว้แล้ว โดยสภาคามมั่นคงแห่งชาติ คันน์โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเข้าจึงเป็นการสนับสนุนและคล้อยตามนโยบายดังกล่าว

¹⁶ สมพร แสงชัย, “การบริหารโครงการ”, รวมบทความบันทึกทางรัฐประศาสนศาสตร์ (พระนคร: อักษรสาขานการพิมพ์, 2514), หน้า 2.

¹⁷ Ibid., หน้า 4

¹⁸ Ibid., หน้า 6.

๒. ความสำเร็จของการบริหารโครงการชั้นอยู่กับข้อมูลหรือข้อเท็จจริง ซึ่งจำเป็นสำหรับการพิจารณานโยบายเบื้องต้น และการวางแผนเป็นอันมาก โดยการพิจารณาวางโครงการต่าง ๆ ผู้วินิจฉัยสังการจะต้องมีข้อมูลเพียงพอ กับการตัดสินนโยบายหรือแนวทาง เพื่อให้ได้โครงการหรือนโยบายที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด¹⁹ โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขา ซึ่งเป็นโครงการในการสร้างความเปลี่ยนแปลง หากขาดข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่จำเป็น เช่น ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ลักษณะนิสัยของชาวเขา ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวกับพืชผลต่าง ๆ ที่จะให้ผลผลิตสูงและคุณภาพดีในการเพาะปลูกบนพื้นที่และภูมิประเทศที่ชาวเขาย้ายอยู่แล้ว การวางแผนนโยบายและแนวทางในการส่งเสริมย่อมไม่สามารถจะกระทำให้เหมาะสมได้

๓. การบริหารงานโครงการจะต้องมีการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของงานในโครงการ ตลอดไปจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างโครงการห้องหมات หรือส่วนหนึ่งส่วนใดในโครงการนั้นกับเจ้าของภัยนอกด้วย²⁰ โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขาให้เป็นประเภทการส่งเสริมออกเป็น ๓ ประเภท คือ การส่งเสริมผลิตผลเกษตรกรรม ผลิตผลหัตถกรรม และส่งเสริมการค้า ทั้งสามประเภทย่อมจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เช่น ผลิตผลที่ได้จากการเกษตรกรรมและหัตถกรรม สามารถนำมาจำหน่ายที่ร้านค้าชาวเขาได้ ทำให้ไม่ถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง และทำให้ร้านค้ามีกิจการที่กว้างขวางเลียงตัวเองได้ ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะหากไม่มีการพิจารณาถึง โดยส่งเสริมกันไปคนละทางย่อมจะให้ผลไม่ได้ดีเท่าที่ควร สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างโครงการกับภัยนอกก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาถึง เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างโครงการนี้กับโครงการส่งเสริมชาวหอ^๑ ความสัมพันธ์ระหว่างโครงการนี้กับพ่อค้าในพื้นที่รวม หรือกับชนนิยมของประชาชนในพื้นที่

๔. การบริหารโครงการต้องตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ จึงจะได้รับผลเต็มที่ นิใช้ว่าลงทุนไปแล้วผู้รับบริการไม่ยินดีกับผลงานและไม่ใช้ประโยชน์อะไรเลย²¹ เนื่องจากชาวเขามากมีภาวะการครองชีพขัดสน มีความสามารถในการผลิตทางเกษตรต่ำและยังถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง การส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขายังในด้านการเกษตร หัตถกรรม และการค้านั้น หากสามารถแสดงให้ชาวเขารู้สึกประโยชน์ที่จะได้รับแล้วก็เชื่อแน่ใจว่าจะลงทุน

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid., หน้า 7.

ความต้องการของชาวเขาส่วนมาก ความสำคัญจึงอยู่ที่ความสามารถที่จะแสดงให้ชาวเขาเห็น ประโยชน์ที่จะได้รับจากโครงการนี้มากน้อยเพียงไร

5. การบริหารโครงการจะต้องมีการเปรียบเทียบอยู่เสมอ เริ่มตั้งแต่การเลือกนโยบาย แผนงานตลอดจนวิธีปฏิบัติตามแผนที่เห็นว่าจะได้รับผลมากที่สุด ประยุคที่สุด และในเวลา รวมเร็วที่สุด²² ในกรณีดำเนินงานส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขาต้องมีการพิจารณา และวิจัยเพื่อเปลี่ยนนโยบายในการส่งเสริม และวิธีปฏิบัติกันอยู่เสมอ เช่น จะต้องมีการหาข้อมูลเกี่ยวกับราคากลิ่กผลเกษตรในตลาดและรสนิยมของประชาชน เพื่อเปลี่ยนหรือเพิ่มประเภทของกลิ่กผลทางเกษตรกรรมและหัตถกรรมที่กำลังส่งเสริมอยู่รวมทั้งการวิจัยเกี่ยวกับพืชที่จะให้ผลลัพธ์สูงและคุณภาพดีสำหรับการเพาะปลูกบนพื้นที่ภูเขา ทั้งนี้เพื่อให้การส่งเสริมตามโครงการได้สมมากที่สุด

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขามีความหมายอย่างยิ่งที่จะต้องจัดทำเป็นรูปโครงการหรือการบริหารโครงการ หากคำนึงการในรูปการบริหารงานทั่วๆ ไปหรือในรูปวัสดุประสงค์คนศาสตร์แล้วก็จะลงเห็นได้ว่าการดำเนินงานอาจติดขัดล่าช้า และไม่ได้ผลเท่ากับการดำเนินงานในรูปของโครงการໄท์ นอกจากลักษณะของการบริหารโครงการจะหมายความกับกิจกรรมส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขาก็ที่กล่าวมาแล้วการดำเนินงานในรูปโครงการยังสามารถดำเนินการอย่างรวดเร็วทันทีเป็นอย่างดี

1. โครงการเป็นสิ่งกำหนดให้ทราบว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำไม่ดีก็ต้องทำ ไม่มีส่วนรับผิดชอบบ้าง มีความรับผิดชอบแค่ไหน จะทำเมื่อไร เป็นต้น จึงทำให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบถึงรายละเอียดเหล่านี้เป็นอย่างดี

2. การมีโครงการเป็นเครื่องช่วยให้มีการประสานงานกันให้ง่ายขึ้น เพราะมีราก柢เดียวกันให้พิจารณา เพื่อหาทางร่วมมือกันได้สะดวกขึ้น

3. การมีโครงการไว้แนอนเป็นการประกันว่าจะมีการปฏิบัติต่อเนื่องกันไป เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงครั้นครับ

4. การมีโครงการเป็นการประกันที่จะไม่มีการปฏิบัติในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์จะทำให้เสียเงิน วัสดุ และเวลาโดยเปล่าประโยชน์

²² Ibid., หน้า 7.

²³ Kelsey and Hearne, *Cooperative Extension Work*, อ้างในสัญญา สัญญาวิถััน, การพัฒนาชุมชน หลักการและวิธีการปฏิบัติ (พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๑๔), หน้า ๓๔๑.

5. การมีโครงการทำให้ทุกคนเริ่มต้นมีส่วนร่วมคือเป็นโครงการของชุมชน มีใช่ของผู้ใดหรือกลุ่มใดโดยเฉพาะ จึงมีแนวโน้มที่จะช่วยกันคนละไม้ละเมื่อ

6. การมีโครงการไว้ແນ່ນເຍັນຈະສາມາດทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว เพราะมีแนวทางอยู่แล้ว ทุกคนได้ทราบส่วนที่ตนรับผิดชอบแล้ว เป็นทัน

วัตถุประสงค์ หลักการ และขอบเขตของโครงการ

โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนอย่างที่ราษฎรชนเผด岑ในพระบรมราชานุเคราะห์ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ หลักการ และขอบเขตของโครงการไว้ดังนี้²⁴

วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมให้ชาวเข้ามาร่วมสินค้าเกษตรกรรม หัตถกรรม และสินค้าประเภทอื่นๆ ในแต่ละท้องถิ่นให้ได้ปริมาณและคุณภาพตามความต้องการของตลาด

2. เป็นตัวแทนแลกเปลี่ยน ซื้อขาย สินค้าระหว่างชาวเขากับพ่อค้าท้องถิ่นโดยมิให้มีการยกราคาสินค้า

3. ฝึกฝนและเพิ่มพูน ชีวิตความสามารถและความรู้ให้กับชาวเข้าเกี่ยวกับการผลิต การค้า และการตลาด จนสามารถประกอบการได้ด้วยความมั่นคงเป็นผลดีต่อชาวเข้าโดยตนเอง ในรูปกลุ่มชาวเขา (หรือสหกรณ์)

4. เพื่อสร้างความผูกพัน และความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวเขากับที่ราษฎรชนเผด岑 ในด้านเศรษฐกิจโดยเฉพะ

5. เพื่อเป็นตัวกลางในการติดต่อและดำเนินการกิจกรรม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทางราชการ

หลักการ

1. ดำเนินการแบบไม่เป็นทางราชการ
2. ใช้กำลังพลและพัสดุที่จำเป็นของที่ราษฎรชนเผด岑เป็นหลักในการดำเนินโครงการ
3. ให้ชาวเข้าเข้าร่วมโครงการในระดับหมู่บ้าน โดยการให้กู้ทุนประกอบการในรูปเงินสดหรือพัสดุสิ่งของ

²⁴ กองบัญชาการตำรวจนครบาลฯ, โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในพระบรมราชานุเคราะห์ (เอกสารใหม่แกะน้ำ), หน้า 1-2.

4. ขอรับการสนับสนุนช่วยเหลือที่เป็นมิ่งม้ายสำคัญในการประกอบการจากหน่วยราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ทำนองเดียวกับกิจกรรมในโครงการนี้

5. แบ่งขั้นตอนการปฏิบัติออกเป็น ๓ ระยะ ประกอบด้วย ขั้นเตรียมการ ขั้นทดลอง และขั้นดำเนินการต่อเนื่องกับการขยายงาน

ขอบเขตของโครงการ

โครงการนี้มีพื้นที่ปฏิบัติการครอบคลุมอาณาบริเวณถัดที่อยู่อาศัยของชาวเช้า ซึ่งเป็นพื้นที่รับผิดชอบของกองกำกับการตำรวจนครบาล เขต ๔-๕-๖ และ ๗ โดยมีการคัดเลือกพื้นที่ดำเนินการเป็นแห่ง ๆ และพิจารณาขยายงานออกไปตามความเหมาะสมและกำลังความสามารถ ในการเริ่มงานนี้จะดำเนินการในพื้นที่บางแห่งในกองกำกับการตำรวจนครบาล เขต ๕ เป็นขั้นทดลองระยะเวลา ๒ ปี

วิธีดำเนินการในพื้นที่กองกำกับการตำรวจนครบาลเขต ๕²⁵

ขั้นเตรียมการ ใช้เวลา ๖๐ วัน โดยมีการเตรียมงานตั้งต่อไปนี้คือ

1. สำรวจและคัดเลือกเจ้าหน้าที่ตำรวจนครบาลและชาวเช้าซึ่งมีศูนย์สมบัติสามารถประกอบการทำงานโดยการได้บรรจุหรือมอบหมายให้ทำงานตามหน่วยงานทั่วไป ๆ

2. วางแผนเบี่ยงปฏิบัติตาม ๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน อาทิ เช่น ระเบียนการเงิน การบัญชี ฯลฯ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างรักภูมิ มีประสิทธิภาพ

3. ดำเนินการฝึกอบรมปฐมนิเทศ ให้กับเจ้าหน้าที่กองลงมือปฏิบัติงาน เพื่อให้มีความรู้ซึ่งเกี่ยวกับโครงการนี้โดยละเอียด ที่กองกำกับการตำรวจนครบาลเขต ๕ เมื่อเวลา ๑๐ วัน

4. ขอความร่วมมือข้าราชการในห้องถีนเพื่อจัดสร้างอาคารร้านค้าตามโครงการในพื้นที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย และหมู่บ้านบริวารซึ่งประกอบด้วย บ้านใหม่ร่มเย็น (เฝ่าเย้า) บ้านใหม่ปางค่า (เฝ่าแท้) และบ้านห้วยสัน

ขั้นทดลอง หลังจากงานขั้นเตรียมการเสร็จสิ้นลงแล้วจะดำเนินการในขั้นทดลองเป็นเวลา ๒ ปี โดยมีการดำเนินการตั้งต่อไปนี้คือ

๑. การส่งเสริมผลิตภัณฑ์รวม

๑. ชาวเช้าในโครงการได้แก่ เย้า แม้ว มุเชอร์ กะหรี่ยง อีกอ ลีซอ ชาวเช้าเฝ่าอิน ๆ ที่สามารถผลิตสินค้าได้ตามความต้องการของตลาด

²⁵ Ibid., หน้า ๒-๔.

2. ประเกตุผลซึ่งอยู่ในความต้องการของตลาดและยุ่งในข่ายการส่งเสริม ประกอบด้วยน้ำเหลือง ห้อ ลันจี้ พักประเกตมีเมต์ (พักกานเชี่ยวปลี พักกานขาวปลี พัก กานหัว กานน้ำ และถัวลันเกา) โโค สุกร ไก่ และผลิตภัณฑ์ฯ ที่พิจารณาเห็นสมควร

3. ส่งเสริมและร่วมรักษาคุณภาพและปริมาณผลผลิตตามข้อ 2 ในพื้นที่ดำเนิน การค้าและพื้นที่ซึ่งพิจารณาเห็นสมควร

4. ให้หน่วยผู้สูงพันธุ์สืบวัฒนาและพัฒนาองค์รวมชัยแคนท์อ่าเมืองแห่ง จังหวัด เชียงใหม่เป็นแหล่งท่องเที่ยว สะสม และสนับสนุนชาวเชียงในการเพิ่มผลผลิตตามข้อ 2 (สำหรับ การเพิ่มผลผลิตเกี่ยวกับพักประเกตมีเมต์จะกระทำที่บ้านแคนคำลีอ อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ แต่บ้านหัวยังพักไฝ บ้านเกยฟาง จังหวัดเชียงใหม่อีกด้วย)

5. ใช้เจ้าหน้าที่สำรวจชัยแคนท์ปฎิบัติงานในแต่ละพื้นที่ ปฏิบัติงานตามข้อ 3 และ 4 โดยขอรับสนับสนุนในทำนุบำรุงรักษาและหนทางปฎิบัติจากหน่วยราชการ ซึ่งมีการ รับผิดชอบในการเก็บภาษีภาระและภารค้า

บ. การส่งเสริมผลผลิตหัตถกรรม

1. อาชญาในโครงการได้แก่ เข้า กะหรี่ยง ลือ อีก้อ มูเซอร์ ลีซอ แม้ว ฯลฯ
2. ประเกตชัยสินค้า ได้แก่การเย็บปักถักร้อยเครื่องประดับ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องคนทรี เครื่องมือล่าสัตว์ ขียงที่ระลืออื่นๆ แต่ต่างกันไปตามความสามารถในการผลิต ของแต่ละผู้

3. ใช้ศูนย์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ช้าเข้าของกองกำนัลการพัฒนาชัยภูมิฯ ชื่อ ศูนย์ดำเนินงานโดยใช้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีอยู่เดิม

4. ขยายตลาด เพิ่มเจ้าหน้าที่ รับและแจกของชำร่วย และผู้ผลิตชาวเชียง
5. ปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น โดยการขอรับสนับสนุนช่วยเหลือ จากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและส่งเสริมหัตถกรรม

ค. การส่งเสริมการค้า การดำเนินการเป็นไปตามหลักการใหญ่ที่กำหนดไว้ โดยมี การดำเนินงานเพิ่มเติมดังนี้

1. ให้ชาวเชียงที่คัดเลือกแล้วดำเนินการค้าตามความต้องดู โดยมีเจ้าหน้าที่สำรวจ ชัยแคนท์เป็นพื้นที่เชิงก้าบปูดแล

2. เพิ่มพูนและฝึกผนช้าเชียงให้มีความรู้เกี่ยวกับการสหกรณ์

3. มีการจัดตั้งค์การและกำลังคนเป็น 4 ระดับ คือ ระดับกองบัญชาการที่ตรวจ
ตรวจสอบรายเดือน ระดับกองก้ามป้องการที่ตรวจตรวจสอบรายเดือนเชิง 5 ระดับค่าเกณฑ์และระดับหนึ่ง
บ้านดังนี้

— ระทบบกองบัญชาการตำรวจธรรมเวนช้ายเดน มีฝ่ายพัฒนาการตำรวจช้ายเดน เป็นศูนย์อำนวยการและประสานงาน โดยมีหัวหน้าฝ่ายพัฒนาการตำรวจช้ายเดนเป็นผู้อำนวยการโครงการ

— ระดับกองกำกับการตรวจสอบระหว่างขายเดนเน็ต 5 ใช้ฝ่ายดำเนินรายการ 5 และคุณย์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ขาวเข้าเป็นคุณย์อำนวยการและประสานงาน โดยมีผู้กำกับการที่รับตรวจสอบระหว่างขายเดนเน็ต 5 เป็นผู้อำนวยการระดับเขต และรองผู้กำกับการที่รับตรวจสอบระหว่างขายเดนเน็ต 5 (พัฒนาการ) เป็นรองผู้อำนวยการโครงการระดับเขต

ผู้อ่านรายโครงการระดับอ้าເກມ ຜູ້ບັນກອງຮ້ອຍຕໍາວົງທະແນ່ຍແດນ 3 ເປັນ
ຜູ້ອໍານວຍໂຄງກາຣະດັບອໍາເກມ ຜູ້ບັນໝາດທະແນ່ຍແດນທີ 520 ເປັນຜູ້ຈັກການ ພຣ້ອມດ້ວຍ
ຜູ້ຊ່າຍຜູ້ຈັກການ 1 ນາຍ ເຈົ້າໜ້າທີ່ກາຣເງິນແລະນັ້ງຢືນ 1 ນາຍ ແລະເຈົ້າໜ້າທີ່ຫຸ້ນສົ່ງ 1 ນາຍ

— ในระดับหมู่บ้านมีชาวเขาปฏิบัติงาน 2 นาย ประจำบ่อตัวย ผู้จัดการและผู้ช่วยผู้จัดการ

ขั้นดำเนินงานต่อเนื่องกับขยายงาน ดำเนินการควบคู่กันไปหลังจากได้ประเมินผล pragmaz ชัดว่าโครงการทบทวนงบประมาณสำเร็จตามวัตถุประสงค์ มีการดำเนินการดังนี้

1. ดำเนินการขันต่อรองก่อไป เปลี่ยนรูปเป็นการดำเนินการต่อเนื่อง
  2. ขยายงานอย่างไปยังสำนักเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และสำนักเชียงราย จังหวัดเชียงราย และพื้นที่อื่นที่สมควร
  3. ขยายงานอย่างไปในพื้นที่ที่ก่อ功กับการสำรวจตรวจสอบรายเด่นเขต 6-4 และเขต 7 ตามลำดับ โดยมีกรรมการดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในหลักการ

งบประมาณในการดำเนินการตามโครงการ

งบประมาณค่าใช้จ่ายในขั้นเตรียมการและทุนคงเป็นเงินที่ได้รับพระราชทาน 341,800 บาท ประกอบด้วย²⁶

26 *Ibid.*, หน้า 4.

1. ค่าใช้จ่ายและเงินสำรองจ่ายในกองกำกับการสำรวจตรวจสอบรายเดนเขต ๕ เป็นเงิน 250,000 บาท
2. เงินทุนหมุนเวียนที่ร้านค้าอำเภอเชียงคำ 30,000 บาท
3. เงินทุนหมุนเวียนสำหรับร้านค้าบ้านใหม่ร่มเย็น บ้านใหม่ปางคำ และบ้านห้วยส้าน (ให้กู้แห่งละ 20,000 บาท) รวม 60,000 บาท
4. ค่าฝึกอบรมปฐมนิเทศ จำนวนเงิน 1,800 บาท

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบและผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ ในระดับกองบัญชาการสำรวจตรวจสอบรายเดนได้แก่ ผู้บัญชาการสำรวจตรวจสอบรายเดน ในระดับกองกำกับการสำรวจตรวจสอบรายเดนได้แก่ ผู้กำกับการสำรวจตรวจสอบรายเดนเขต²⁷

ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ

1. ข้าราชการโดยตำแหน่ง ได้แก่ผู้อำนวยการจังหวัด กสิกรรมจังหวัด สหกรณ์จังหวัด เศรษฐกิจจังหวัด ป้ายไม้เข็ม ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏกรรมแม่โจ้ หัวหน้าศูนย์วิจัยชาวเขา ผู้ปกครองนิคมสงเคราะห์ชาวเขาเชียงดาวและแม่จัน หัวหน้าสถานบัตรุงพันธุ์สัตห์ (หัวยเก้า) และนายอำเภอเชียงคำ (ที่มาได้มีการจัดตั้งเป็นรูปคณะกรรมการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขาขึ้น)
2. ประชาชน ได้แก่พ่อค้าในท้องถิ่น²⁸

III การดำเนินงานตามโครงการและผลงาน

โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขา นับว่าเป็นโครงการในการสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่ง โดยการนำเทคโนโลยีการใหม่ๆ ไปสู่ชาวเขา ดังนั้นความสำเร็จของโครงการจึงมีได้ขึ้นอยู่กับผลสำเร็จในทางวัสดุเท่านั้นหากแท้จริงอยู่กับความสำเร็จในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติ ทักษะและความรู้ความสามารถของประชาชน (ชาวเขา) เป็นสำคัญ²⁹

²⁷Ibid., หน้า ๕.

²⁸Ibid.

²⁹สุกิจ ชุดตะน้ำทัน, “การพัฒนาชุมชน”, บทที่ ๔ และแนวความคิดในการพัฒนาประเทศไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๐๘), หน้า 746.

โครงการส่งเสริมเกษตรชาวเขาฯ เทศบาลราษฎร์แห่งท้องที่ 4 หมู่บ้าน 2512 ใช้เวลา 60 วัน ขั้นตอนเริ่มตั้งแต่ 4 กุมภาพันธ์ 2512 ถึงสิ้นปี 2514 ขณะนี้การดำเนินงานของโครงการอยู่ในขั้นดำเนินการท่อเนื้องบึงการชาญงาน อายุกว่า 10 ปี ความลึกในการวิเคราะห์การดำเนินงานตามโครงการคือผู้เขียนขอแยกพิจารณาการดำเนินงานตามหัวข้อข้างล่างนี้ ซึ่งแต่ละหัวข้ออาจเป็นการดำเนินงานในขั้นใดขั้นหนึ่งหรือทั้ง 3 ขั้นก็ได้

การเลือกหมู่บ้านเพื่อดำเนินงาน

การเลือกบริเวณเพื่อทำการเปลี่ยนแปลงในระยะเริ่มต้นควรเลือกบริเวณที่เรียกว่า “อ่อนแย” (weak) เช่นในบริเวณที่ต้องการเปลี่ยนแปลงในสังคม ๆ น้อย ๆ หรือในบริเวณที่มีแนวปรากម្ពถึงความเจริญในบริเวณตั้งกล่าวนี้จะมีโอกาสพบร่องรอยความสำเร็จมากกว่าบริเวณที่เป็นอนุรักษ์นิยม³⁰ ความสำเร็จที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลงในระยะเริ่มต้นจะส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงแผ่ขยายออกไปในบริเวณอื่นได้ง่ายขึ้น

หมู่บ้านเบื้องต้นที่จะใช้เป็นที่ศูนย์กลางค้าชาวเขาเพื่อดำเนินการส่งเสริมการค้านั้นได้ระบุไว้ในโครงการเบื้องต้น ได้แก่ บ้านใหม่ร่มเย็น อำเภอเชียงคำ บ้านใหม่ปางคำ อำเภอปง บ้านห้วยส้าน อำเภอเชียงคำ และร้านค้ากลางซึ่งทำร่วมชายแดน อำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย ในระหว่างดำเนินการอาจขยายการจัดตั้งร้านค้าเพิ่มขึ้นได้อีก ทั้งนี้โดยอาศัยหลักการในการพิจารณาดังนี้คือ³¹

1. เป็นหมู่บ้านใหญ่มีชาวเขาอาศัยอยู่มากพอสมควร
2. เป็นพื้นที่ที่การคมนาคมไม่ยากลำบาก พื้นที่ภายนอกสามารถเข้าถึงได้
3. มีผลิตผลทางเกษตรที่ได้ผลดีเพียงพอ
4. มีหัวหน้าหมู่บ้านหรืออุกบ้านที่มีความสามารถพิเศษในการร้านค้า และมีความต้องการที่จะตั้งร้านค้าขึ้น หมู่บ้านที่มีลักษณะดังกล่าวจะยุ่งเหยิงสมที่จะตั้งร้านค้าชาวเข้าขึ้น เพราะจะสามารถดำเนินกิจการได้มั่นคง

³⁰George M. Foster, *Traditional Cultures and the Impact of Technological Change* (New York: Harper&Row, 1962), p. 143.

³¹สันภรณ์ ร.ต.ท.สุจิต ชาติอ่องศักดิ์ ประจำกองกำกับการพัฒนาการ ฝ่ายอำนวยการสำรวจตรวจสอบชุมชน รายงานการสำรวจตรวจสอบชุมชน 期 17 พฤษภาคม 2515.

สำหรับการเลือกพื้นที่ดำเนินการในด้านการส่งเสริมผลิตผลจากเกษตรกรรม และหัวข้อรวมในชั้นต้นได้คัดหมู่บ้านใหญ่ ๆ และมีสิ่งแวดล้อมเหมาะสม เช่น การคุณภาพไม่ยากจนเกินไปนัก ไม่กันดารน้ำ เพราะหมู่บ้านถังกล่าวอยู่ในเปลี่ยนแปลง “ได้รับผลกระทบเปลี่ยนแปลงได้สูงกว่า และสามารถแผ่ขยายไปในหมู่บ้านบริวารได้ง่ายและรวดเร็ว เนื่องจากหมู่บ้านบริวารยอมมีการพัฒนาไปมากับหมู่บ้านใหญ่เสมอ” นอกจากนี้แล้วก็การท่องเที่ยวที่มีหลักอีกประการหนึ่งว่าควรดำเนินการในหมู่บ้านที่อยู่ในอิทธิพลของผู้ก่อการร้ายน้อยที่สุดโดยก่อน แล้วจึงพยายามแผ่ขยายออกไปเพิ่มที่จะทำได้³² ซึ่งสอดคล้องกับหลักการการเปลี่ยนประชานของสังคมนอกแนวที่ว่าจะต้องรักษาประชานที่เป็นฝ่ายเราไว้ก่อนแล้วจึงพยายามดึงประชานที่เขาใจออกห่างหรือเริ่มจะเข้าใจออกห่างกลับเข้ามา “...การดำเนินงานส่งเสริมด้านเกษตรให้เริ่มต้นด้วยหมู่บ้าน 15 หมู่บ้าน ระดับความสูง 1000 ถึง 1500 ฟุต ไม่ทุกร้านค้าแต่เดินร่วม 2-3 ชั่วโมงจากถนน...”³³

จะเห็นได้ว่าการเลือกพื้นที่ดำเนินการในชั้นต้น เป็นการสอดคล้องกับหลักทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

การกำหนดความต้องการและสร้างความสัมพันธ์ในการเปลี่ยนแปลง

เมื่อได้เลือกพื้นที่ดำเนินการเป็นการแน่นอนแล้ว (รวมทั้งการเลือกพื้นที่ดำเนินการเพิ่มขึ้นในระหว่างดำเนินการตามโครงการ) ก่อนที่จะทำการส่งเสริมในด้านต่าง ๆ ซึ่งการเป็นการกระทำในชั้นดำเนินการเปลี่ยนแปลง จะต้องเป็นที่แน่ใจเสียก่อนว่าชาวเขาซึ่งเป็นผู้รับการเปลี่ยนแปลง มีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลง และผู้ให้การเปลี่ยนแปลงซึ่งได้แก่ตัวราชชายาแทนที่ปฏิบัติงานตามโครงการมีความสัมพันธ์อันดีกับชาวเขาผู้รับการเปลี่ยนแปลง

การกำหนดความต้องการเพื่อการเปลี่ยนแปลง (The development of a need for change) ก่อนหน้าที่กระบวนการเปลี่ยนแปลงตามแผนจะเริ่มขึ้นได้ โดยปกติแล้วผู้ให้การเปลี่ยนแปลง จะต้องกระตุ้นให้ผู้รับการเปลี่ยนแปลงเกิดความตระหนักในปัญหา (problem awareness) เสียก่อนซึ่งจะทำให้เกิดความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่ความต้องการความช่วยเหลือจากภายนอก แต่ความตระหนักในปัญหานี้ไม่ใช่จะเปรียบเสมือนความ

³² Ibid.

³³ น.ส. กีฬาเดช รัช斐, op.cit.

ต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงให้โดยคัตโนมัติ จะต้องอาศัยความเชื่อมั่นว่ามีหนทางที่นำไปสู่ใจกว่าที่เป็นอยู่ ความตระหนักในปัจจุบัน คือความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงนี้จะนำไปสู่ความต้องการความช่วยเหลือจากภายนอก ให้ก็ต่อเมื่อระบบหรือกลุ่มชนนั้นหรือส่วนใดส่วนหนึ่งที่อยู่ภายใต้ความสามารถและแรงหน้าของตน ³⁴ การสูงเกราะห์ช่วงเวลาตามโครงสร้างการส่งเสริมเศรษฐกิจชาว夷านั้น คำว่าช่วยเดนและนักวิชาการก็ได้พยายามที่จะอธิบาย และแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงเสียก่อนแล้วจึงได้ดำเนินการฝึกอบรมหรือแจกเมล็ดพันธุ์พืช และดำเนินการอื่น ๆ ตามโครงการ ³⁵ เมื่อพิจารณาถึงด้านความต้องการในการเปลี่ยนแปลงแล้ว สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้คือ

1. สำหรับหมู่บ้านที่เลิกการปลูกผันแปรแล้วนั้น รายได้ของชาว夷าจะลดลงมาก ซึ่งเป็นการแน่นอนว่า เขาจะต้องเก็บความตระหนักในความยากลำบากและความขัดสนอยู่แล้ว พร้อมกับมีความต้องการความช่วยเหลือจากภายนอกอยู่แล้วทั้งนั้น เมื่อทำเรื่องขยายเดนเข้าไปแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการเพาะปลูกพืชผลใหม่ วิธีการเพาะปลูกใหม่ ๆ เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงและมีราคาดี ตลอดจนประโยชน์ที่จะได้รับจากการทั้งร้านค้าชาว夷า ประกอบกับชาว夷ามีความไว้เนื้อเชื่อใจในตัวทำเรื่องขยายเดนอยู่ก่อนแล้ว ชาว夷าเหล่านี้ก็ย่อมจะเกิดความเชื่อมั่นว่า หากเขายอมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ หลังนั้นแล้ว เขายังได้รับความพึงพอใจมากกว่าที่เป็นอยู่ และความช่วยเหลือนั้นเกี่ยวนেองหรือตรงจุดกับปัจจุบันที่เขาประสบอยู่

2. สำหรับหมู่บ้านที่ยังมีชาว夷าลักษณะบลูกผันแปรอยู่ ชาว夷าที่ปลูกผันแปรจะมีรายได้สูงอยู่แล้วคือ ปีละประมาณ 3,000—3,500 บาท จึงนับว่าเป็นเรื่องยากที่ทำเรื่องขยายเดนจะแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการเปลี่ยนแปลงอย่างไรก็ตามชาว夷าเหล่านี้ส่วนมาก

³⁴ Watson Lippitt and Westley, *The Dynamics of Planned Change* (New York: Harcourt, Brace and Company, Inc, 1958), pp. 131-132.

³⁵ สัมภาษณ์ ร.ศ.ท. สุจิต ชาติอภิชาติ, ประจำกองกำกับการพัฒนาการ ฝ่ายอำนวยการทำเรื่อง ครอบครัว夷าเดน กองบัญชาการตำรวจนครบาลเวียงจันทน์ เมื่อ 22 พฤษภาคม 2515

ถ้าแนวโน้มที่ต้องการจะเลิกปลูกฟืนอยู่แล้วเนื่องจากความเกรงกลัวหรือเกรงใจคำว่าชายแดนในพื้นที่ แต่ยังเลิกไม่ได้ เพราะไม่สามารถห้ามไม่มีความรู้ความเข้าใจน้ำดูพ่อที่จะประกอบอาชีพอื่น เมื่อเข้าเห็นว่าการประกอบอาชีพตามที่ส่งเสริมนั้น จะให้รายได้แก่เข้าเพียงพอที่จะดำเนินชีพอยู่ได้อย่างไม่ขัดสน เขาก็จะหันมาสนใจกับอาชีพที่ส่งเสริม นอกจากนี้ชาวเขาที่ปลูกฟืนที่ครั้งแรกยังไม่อนุเปลี่ยนอาชีพ เมื่อเข้าเห็นว่าชาวเขาอื่น ๆ ทำการเผาปลูกพืชผลที่ส่งเสริมแล้วสามารถมีรายได้ก็จะจะไม่เท่ากับรายได้เดิมเท่ากับที่ได้รับ ชาวเขาเหล่านี้ก็จะเลิกปลูกฟืนและหันมาสนใจกับวิธีการที่จะทำการเผาปลูกพืชผลที่ส่งเสริมมากขึ้นเรื่อย ๆ

ในระยะเริ่มค่าแนวการ หมู่บ้านที่ได้รับการส่งเสริมส่วนมากไม่มีการปลูกฟืนแล้ว ตั้งนี้จึงสามารถทำการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย การเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านทาง ๆ ในระยะเริ่มดำเนินการนี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านอื่น ๆ ต่อไป

จะเห็นได้ว่าโกรงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขาเป็นโกรงการที่ตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้รับการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง มิใช่เป็นโกรงการที่ยัดเยียดสิ่งต่าง ๆ ให้ผู้รับการเปลี่ยนแปลง โดยที่ผู้รับการเปลี่ยนแปลงไม่ต้องการหรือไม่เห็นความสำคัญแต่อย่างใด

การสร้างความสัมพันธ์ในการเปลี่ยนแปลง หัวใจสำคัญอีกประการหนึ่งของการสร้างความเปลี่ยนแปลงก็คือ การหาแนวทางที่จะให้ผู้รับการเปลี่ยนแปลงมีความรู้สึกหรือความเข้าใจในตัวผู้ให้การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ในระยะแรกผู้ให้การเปลี่ยนแปลงจะต้องสร้างความประทับใจ (first impression) ของชาวเขาให้ตื่นเต้นระยิบหัวรับการเปลี่ยนแปลงเริ่มจากภาพเดียวกับตัวผู้ให้การเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในด้านการประเมินความสามารถในการให้ความช่วยเหลือ นุส遁ทุกงใจต่าง ๆ และการแสดงความเป็นมิตรหรือไม่เป็นมิตรต่อผู้รับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ผู้ให้การเปลี่ยนแปลงจะต้องเป็นคนที่เข้าใจได้ง่ายและเข้าถึงได้ง่าย (understandable & approachable) มีความเห็นอกเห็นใจต่อความต้องการและค่านิยมต่าง ๆ ของผู้รับการเปลี่ยนแปลง และเป็นกลางเพียงพอที่จะเสนอวัตถุประสงค์การเปลี่ยนแปลงด้วยความบริสุทธิ์ใจ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโกรงการขึ้นอยู่กับคุณภาพและสภาพที่ใช้ประโยชน์ให้ของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้การเปลี่ยนแปลงกับผู้รับการเปลี่ยนแปลง^{๓๖}

^{๓๖} Lippitt, *op.cit.*, p. 134

หากพิจารณาถึงสภาพความสัมพันธ์ระหว่างตัวราชชายเด่นผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ซึ่งเป็น
เสมือนผู้ใช้การเปลี่ยนแปลงที่ช้าๆเข้าสู่รับก่อการเปลี่ยนแปลง จะเห็นได้ว่า ตัวราชชายเด่นได้
เริ่มดำเนินงานในด้านช่วยเหลือและลงเคราะห์ช้าๆมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๘ ทั้งในด้านการให้
การศึกษา การพยาบาล การเจอกชัยสีวงศ์ของที่จำเป็นในการทำงานซึ่พ ตลอดจนการปฏิบัติด้วย
ที่ต้องอาศัยกันทั้งนี้โดยภูมิตรการช่วยเหลือและลงเคราะห์ช้าๆเข้าหากันมาแล้ว ได้
สร้างความสัมพันธ์อันดีซึ่งให้เกิดขึ้นระหว่างชาวเข้ากับตัวราชชายเด่น แทนจะกล่าวได้ว่าไม่มี
เจ้าหน้าที่จากหน่วยราชภูมิใดที่จะมีโอกาสได้ใกล้ชิดและได้รับการไว้น้อเชื่อใจจากชาวเข้าหากัน
ตัวราชชายเด่น เพื่อประกอบกับการช่วยเหลือและลงเคราะห์ช้าๆเข้าหากันมา ซึ่งทำให้ชาวเข้า
ได้รับประโยชน์เป็นอย่างมากแล้วทำให้ชาวเขามีความเชื่อมั่นอีกว่า คำแนะนำใดๆ ก็จะกับ
สิ่งเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ของตัวราชชายเด่นเป็นคำแนะนำที่น่าเชื่อถือและสามารถให้ประโยชน์
แก่เขารวม ดังนั้นการที่จะดำเนินการเปลี่ยนแปลงตาม โครงการจึงสามารถใช้ความสัมพันธ์อันดี
ที่มีอยู่แล้วนั้นเป็นเครื่องส่งเสริมให้การเปลี่ยนแปลงตาม โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ได้เป็น
อย่างดี

การฝึกอบรมชาวเขานัดเจ้าหน้าที่

ในขั้นเตรียมการได้ทำการฝึกอบรมครั้งที่ ๓^{๓๗}

๑. อบรมการเกษตรเมืองทุ่น ได้คัดเลือกชาวเข้าที่มีภูมิปัญญาดีและมีความสนใจใน
การเกษตรแบบใหม่ จากโดยปุย ๒ คน บ้านช้างเกียน ๒ คน บ้านขุนแม่ใน ๒ คน บ้าน
แม่สาใหม่ ๔ คน และบ้านหนองหอย ๓ คน รวม ๑๔ คน มาทำการฝึกอบรมการเกษตร
เบียงทันที่สถานีบัวรุ่งพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ (หัวไก่) แบ่งเป็น ๒ รุ่น ๆ ละ ๗ คน หลักสูตร ๗ วัน
โดยให้ชาวเข้าที่ได้รับคัดเลือกมาฝึกปฏิบัติการเลี้ยงสัตว์และเพาะปลูกด้วยตนเอง

๒. ฝึกอบรมการค้าเบียงทัน ได้คัดเลือกชาวเข้าที่มีความสมัครใจและเห็นว่าสามารถ
จะจัดการร้านค้าได้ เมื่อได้รับการฝึกอบรม เป็นชาวเข้าเพ่าแม้ว ๔ คน จากโดยปุย ๒ คน
และบ้านหัวยสัน ๒ เป็นเพ่าเข้า ๔ คน จากบ้านใหม่ร่มเย็น ๒ คน บ้านใหม่ปางค่า ๒ คน
มาทำการฝึกอบรมเพื่อให้สามารถเป็นผู้ชักการและผู้ช่วยผู้จัดการร้านค้าชาวเขาตาม โครงการ
กับมีตัวราชชายเด่นเข้าร่วมรับการฝึกงาน ๖ คน รวม ๑๔ คน ใช้ศูนย์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชาวเข้า

^{๓๗} กองกำกับการตัวราชชายเด่นเขต ๕, รายงานผลการฝึกอบรมตามโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจ ชาวเข้า,
ฉบับที่ กท. ๐๕๑๗/๒๐๗๖ ๑๙ ๖ กรกฎาคม ๒๕๑๒

อุ่นภูมิเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นที่ฝึกอบรมหลักสูตร 10 วัน การฝึกอบรมเป็นเรื่องการหาอาสาด้วยความรับผิดชอบของตัวเอง โดยสอนหั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ

นอกจากนี้ในระหว่างดำเนินการในชั้นทดลอง ได้มีการอบรมชาวเขาเกี่ยวกับการเกษตรเพิ่มขึ้นอีก 15 หมู่บ้าน เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2513 และอบรมชาวเขาเกี่ยวกับการค้ารุ่นที่ 2 เมื่อธันวาคม พ.ศ. 2513

การดำเนินงานด้านส่งเสริมผลิตภัณฑ์กรรม

(๑) การส่งเสริมผลิตภัณฑ์กรรมและการแยกภารณาได้เป็น 2 ประเภท คือ

๑. “ประเภทพืชผักผลไม้” การส่งเสริมในประเภทนี้ได้มีการกำหนดประเภทผลิตภัณฑ์ส่งเสริมในเบื้องต้นไว้ในโครงการคือ ห้อ ลันจี และผักมีเมล็ด เช่น ผักกาดเจียวปีสี ผักกาดหัว กระหล้า ถั่วลันเตา และถั่วเหลือง และในระยะต่อ ๆ ไปประเภทของผลิตภัณฑ์ส่งเสริมที่อาจเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมขึ้นได้ตามความต้องการของห้องคลัง

๒. “วิธีการที่สำรวจชายแดนในการส่งเสริมคือ นำเมล็ดที่ใช้ในการเพาะปลูกผลิตภัณฑ์ตั้งกล่าวไปแจกให้กับชาวเขาโดยไม่คิดค่าตอบแทน พร้อมกับมีนักวิชาการด้านการค้าการเกษตรของตัวราชายแคนเข้าไปแนะนำและสาธิตวิธีการเพาะปลูก รวมทั้งวิธีการใช้บุญที่ดูดทองให้กับชาวเขาหลังจากนั้นก็ปล่อยให้ชาวเข้าทำการเพาะปลูกเอง และให้สำรวจชายแดนในพื้นที่นั้นอย่างต่อเนื่องๆ และให้คำแนะนำในระหว่างการเพาะปลูก³⁸

ในระยะแรกเริ่ม มีชาวเขาที่ให้ความสนใจและรับเมล็ดพันธุ์ไปเพาะปลูกเป็นจำนวนมาก พอสมควรผลการเพาะปลูกปรากฏว่า ได้ผลดี ก่อสร้างคือ พืชผักและผลไม้ที่ทำการเพาะปลูกงอกงามดี และมีคุณภาพสูง มีราคาดีกว่าผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการเพาะปลูกในพื้นราบเสียอีก เนื่องจากมีอุดหนูมีและความชื้นที่เหมาะสมกว่า แม้ในระยะแรกเริ่มผลิตภัณฑ์จะยังให้ผลไม้เต็มที่นัก เนื่องจากชาวเขายังไม่มีความชำนาญในการเพาะปลูกพืชประเภทตั้งกล่าว แต่ก็ให้ผลได้มาก เป็นที่น่าพอใจ จากผลดังกล่าวเป็นเหตุให้ระยะต่อ ๆ มา มีชาวเขานสนใจในการเพาะปลูกที่ ส่งเสริมให้เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว และมาขอเมล็ดพันธุ์กันต่อ ๆ เพิ่มมากขึ้น และท่องมาตรฐาน มีความชำนาญในการเพาะปลูกมากยิ่งขึ้นทำให้สามารถเพาะปลูกได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วยมากขึ้น การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ต่างสามารถทำรายได้ให้กับชาวเขามากขึ้นเป็นจำนวนมาก³⁹

³⁸ สันภัยณ์ วงศ์. ดึงห้อง ไสเมือง ประจำกองกำกับการพัฒนาการ ฝ่ายอันวยการต่างประเทศ รายงานพิเศษของการสำรวจครรชนชาติเดือน เมษายนที่ 19 พฤษภาคม 2516

³⁹ Ibid.

หลังจากที่มีการแจกเมล็ดพันธุ์ให้กับผู้ท้องการโดยไม่คิดค่าตอบแทนในระยะเริ่มต้นแล้ว ต่อมาจึงขายเด่นได้พยานยามสืบเชื่อว่าเก็บเมล็ดพันธุ์จากการเพาะปลูกในรอบแรกไว้ใช้เพาะปลูกในรอบต่อๆ ไป เพื่อให้ชาวเข้าสามารถพึ่งพาเอง ให้มากที่สุด แต่ยังคงแจกฟรีเมล็ดพันธุ์ให้กับชาวเข้าที่ต้องการอยู่ นักเนื่องจากว่าสิ่งใดที่ให้มานาย ไม่ต้องเสียเงิน มักจะทำให้ผู้รับข้าความตระหนักรู้คุณค่าและขาดความกระตือรือร้นที่จะรักษาสิ่งนั้นไว้ จึงไม่สนใจที่จะเก็บเมล็ดพันธุ์จากการเพาะปลูกของตนไว้เอง ดังนั้นต่อมาต่อจากจิตใจเด่นได้เปลี่ยนวิธีการแจกเมล็ดพันธุ์เป็นการขายเมล็ดพันธุ์ให้กับผู้ที่เคยทำการเพาะปลูกแล้ว โดยฝ่ายทางร้านก้าวเข้า ปรากฏว่าชาวเข้าสนใจที่จะเก็บเมล็ดพันธุ์กัน มากขึ้น เพราะมีจะนั้นแล้ว จะต้องเสียเงินซื้อเมล็ดพันธุ์เอง

ผลิตผลประเทที่ดูไม่ เช่น หัว สันดี เมื่อในระยะต่อๆ มาได้ผลิตผลเพิ่มขึ้นมาก เพื่อมีให้ลับคลาดจึงได้มีการสนับสนุนให้ชาวเข้าผลิตเป็นหัวคอกและหัวเชื่อม โดยมอบให้ผู้อ่านวิทยาวิทยาลัยเกษตรกรรมแม่โจ๊กนั้นรับผิดชอบดำเนินการ⁴⁰

สรุปให้ว่าการส่งเสริมการเกษตรประเททพืชผักผลไม้ นับได้ว่าได้ผลสำเร็จอย่างสูง

2. ประเททปศุสัตต์ ศาสตราที่ส่งเสริมความโถงการคือ โค สุกร และไก่

วิธีการที่ต่อจากนี้คือ

—สุกร ได้นำพ่อพันธุ์สุกร พันธุ์คูรอก (duroc) ที่ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นพันธุ์แท้แก่การอยู่รอด ให้ในสภาพทุรกันดารบริเวณภูเขา มาเลี้ยงไว้ที่คุนย์สมพันธุ์และพิชช่องต่อจากจิตใจเด่น อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ แล้วให้ชาวเขานำสุกรตัวเมียพันธุ์พันเมืองมาผสมนองจากนั้นมีชาวเข้าบางคนประสงค์จะขอรับพ่อพันธุ์ไปเลี้ยงดูอย่างคีเพื่อเป็นคุนย์ก่อต่างให้ชาวเขาร่วม ก. บริเวณใกล้เคียงนำสุกรตัวเมียมาผสม ก. ให้มอบให้รับผิดชอบไป⁴¹

ชาวเข้าโดยปกตินิยมเลี้ยงสุกรอยู่แล้วแท้เป็นสุกรพื้นเมือง การเลี้ยงสุกรของชาวเข้า ไม่มีการล้อมคอกและให้อาหาร แต่เดียวโดยปล่อยให้ออกหากินเองในบริเวณห่างจากหมู่บ้านรักมีประมาณ 2 กม. เพราะชาวเข้าไม่มีเวลาพอที่จะเลี้ยงดูอย่างต่อเนื่อง ที่ต้องออกไปทำงาน

⁴⁰ กองกำกับการต่อจากจิตใจเด่น 5, บันทึกการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ ประจำเดือน มกราคม 2512 (เอกสารใบเรียบ)

⁴¹ สัมภาษณ์ ร.ต.ก. สิงหนาท โซเมือง อป.ดี., เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2515

ในไร่ชีวิตริมแม่น้ำ ไม่มีอาหารสุกรพอยู่ จึงนำมารีบย้ายให้สุกรกินเวลา คันนี้เมื่อชาวเขาเอ้าสุกรพันธุ์พื้นเมืองมาผสมกับสุกรพันธุ์ต่างประเทศ ได้สุกรผสมอย่างมาก (ชีวิตริมแม่น้ำ ก็ถือว่าไม่กล้าอยู่) ก็ยังคงเลี้ยงตัวไว้เริ่มก้าวความเกย์ชิน คือปัจจุบันให้ออกหากินเอง แต่สุกรพันธุ์ผสมดังกล่าวไม่มีความอดทนอย่างสุกรพื้นเมืองจำเป็นต้องเลี้ยงดูอย่างดี แล้วให้อาหารตามเวลา คันนี้สุกรพันธุ์ผสมจะมักล้มตายเสียส่วนมาก ถึงแม้ว่าตัวริมแม่น้ำจะได้น้ำดื่มไว้เพียงพูลๆ ก็ต้องให้ขาดน้ำก็ไม่สามารถปฏิบัติได้ เนื่องจากความจำเป็นดังกล่าวและความเกย์ชิน คันนี้การส่งเสริมเลี้ยงสุกรพันธุ์จึงไม่ได้ผล ชาวเขากลับมาเลี้ยงสุกรพันธุ์พื้นเมืองตามเดิม⁴²

– ไก่ วิธีการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ ก็กระทำเช่นเดียวกับการส่งเสริมการเลี้ยงสุกร แต่การเลี้ยงไก่ของชาวเขาก็ปล่อยปะละเลยให้หาอาหารกินเองชั่วเดียว ก็ได้ไก่พันธุ์ผสมสามารถหาอาหารกินเองได้และสามารถอยู่รอดได้ จึงไม่ประสมปัญหา เช่นการเลี้ยงสุกร แต่อย่างไรก็ตามชาวเขาก็ไม่นิยมเลี้ยงไก่ที่น้ำไก่มาผสมเพื่อให้ได้พันธุ์ที่มากนัก ส่วนมากยังคงนิยมเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมืองที่เคยกระทำอยู่ เพราะความยากลำบากที่จะต้องนำมาผสมพันธุ์ และผลที่ได้เพิ่มขึ้นก็ไม่มากนัก

– โค ชาวเขากำบังค์ไม่นิยมที่จะเลี้ยงโคอยู่แล้ว และการส่งเสริมก็ไม่ได้แสดงให้ชาวเข้าเห็นประโยชน์ที่จะได้จากการเลี้ยงโคมากนัก รวมทั้งไม่ได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงโคกันอย่างจริงจัง คันนี้การเลี้ยงโคจึงไม่เผยแพร่องกไปในหมู่ชาวเขามากนัก สรุปแล้ว การส่งเสริมประเภทปศุสัตว์ไม่ได้ผลก้าวหน้าและแนวทางการส่งเสริมสุกรพันธุ์ที่ต้องประสบความล้มเหลว

การดำเนินงานด้านการส่งเสริมผลิตภัณฑ์หัตถกรรม

ประชาบทสินค้าหัตถกรรมที่ส่งเสริมตามโครงการ ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย เครื่องประดับ เช่นกำไลเงิน แหวนเงิน เครื่องนุ่งห่ม เครื่องคนตี เครื่องล่าสัตว์ เช่นหน้าไม้ และของที่ระลึกอื่นๆ เช่นกตัญญากลุ่มและกุหลาบ แต่ความอนุรักษ์และความสามารถในการผลิตของชาวเข้าแต่ละเผ่า โดยใช้ศูนย์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชาวเขาร่องทองคำกับวิถีริมแม่น้ำ ๕ (ส่วนใหญ่) เป็นศูนย์กลางดำเนินงาน

วิธีการส่งเสริม เมื่อสำรวจทราบว่าผู้ใดสามารถผลิตสินค้าตามโครงการได้แล้ว ก็จะสนับสนุนโดยการจัดหาเครื่องมือในการผลิตและเครื่องพิมพ์แบบภาษาไทยให้ โดยผ่านทางร้านค้าชาวเข้า

⁴²Ibid.

วัตถุคิบที่ใช้ในการผลิตบางอย่างของชาวก้าวมารถหาได้เอง เช่น เงินที่ชาวเขานำมาใช้ทำเครื่องเงินนั้น ชาวเข้าใช้เหวี่ยงของพม่า หรืออินเดีย ซึ่งเก็บสะสมไว้มาใช้ทำ บางอย่างก็หาซื้อจากพื้นราบ เช่นค้ายคิบ ซึ่งก็นำมาขายแก่ชาวเขาโดยผ่านทางร้านค้าเช่นเดียวกัน การส่งเสริมอีกประการหนึ่งก็คือ เรายังให้สูญความสำนាលูแนะนำวิธีทำตลาดอยู่ในหมู่ฯ เพื่อให้เป็นที่ต้องการของตลาด พร้อมทั้งปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ดียิ่งขึ้นค้าย⁴³

หลังจากผลิตออกมาก็เป็นวัตถุสำเร็จรูปแล้ว ต่อจากครัวเรือนชาวยาคนก็จะเป็นฝ่ายจัดหาตลาดให้ โดยนำมาไว้ที่ร้านค้าของชาวเขา และร้านค้ากางลง อ้าเกอเชียงคำ เพื่อจำหน่ายส่วนหนึ่งสำหรับน้ำมันเพยแพรและจำหน่ายที่ศูนย์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชาวเขาริบส่วนหนึ่ง และมีบางส่วนที่พอค้าขึ้นไปปรับรื้อแลกเปลี่ยนโดยตรง มองจากนั้นต่อจากชาวยาคนยังส่งเสริมโดยการเผยแพร่โฆษณาบ้าง เช่นนำมืออาชีวงานร้านค้าชาวเข้าในงานกาชาด นครหลวงฯ และงานฤทธิหనาวจังหวัดเชียงใหม่

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชาวเขามีลักษณะที่ทำจากการส่งเสริมค้ายวิธีการดังกล่าวแล้ว ก็ยังปรากฏว่าไม่ได้ผลก้าวหน้าในการที่จะเพิ่มรายได้ให้กับชาวเขามากนัก เพราะเหตุว่าผลิตภัณฑ์หัตถกรรมคังกัล่าผลิตยากและต้องใช้เวลานานกันทุนก็ยังสูงอยู่มาก จึงเป็นเหตุให้สินค้าที่ผลิตให้มีราคาแพง การโฆษณาหาลูกค้าก็ยังไม่ได้ทำอย่างจริงจัง มีเพียงการขอร้านในงานแสดงถ่องท่าฯ ประกอบกับผลิตภัณฑ์คังกัล่าส่วนมากไม่ค่อยมีคุณค่าในด้านการใช้สอย มีคุณค่าเพียงในด้านการประดับประดาและเป็นที่ระลึกเท่านั้น ดังนั้นประชาชนจึงมีความนิยมในผลิตภัณฑ์หัตถกรรมน้อย สินค้าที่ผลิตได้จึงขายได้ไม่มากนัก โดยมากขายให้กับชาวต่างประเทศที่มาท่องเที่ยวอย่างไรก็ตามการส่งเสริมผลิตภัณฑ์คังกัล่าก็ยังมีประโยชน์ที่เป็นการช่วยให้ชาวเข้าท่องเที่ยว ทำมีงานทำและมีรายได้ภายในการอบรมครัวเพิ่มขึ้น

การดำเนินงานด้านส่งเสริมการค้า

การส่งเสริมการค้าตามโครงการ เป็นการฝึกให้ชาวเขารู้จักและมีความรู้ในการค้าประเภทสหกรณ์ โดยการสนับสนุนให้ชาวเข้าตั้งร้านค้าขึ้นในหมู่บ้านของตน ให้ร้านค้าตั้งกล่าวเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านในการที่จะนำสินค้าที่ชาวเข้าต้องการจากพื้นราบไปจำหน่ายให้กับชาวเข้าในหมู่และรับซื้อ (หรือใช้วิธีแลกเปลี่ยน) ผลิตผลทางเกษตรและหัตถกรรมที่ชาวเข้าสามารถผลิตขึ้น

⁴³ Ibid.

ให้เพื่อขายให้กับพ่อค้าจากพื้นราบ การจัดตั้งร้านค้าจึงเป็นการอ่วนゆความสะดวกในด้านการจัดหาสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นและอาหารที่ชาวเขาผลิตเองไม่ได้ (เช่นอาหารกระป่อง) รวมทั้งปัจจัยป่าบนศัตรูพืช อุปกรณ์การเกษตรและเมล็ดพันธุ์ผักและเป็นการบริการในด้านการจำหน่ายและหาตลาดให้แก่ผลิตผลของชาวเขาด้วย การส่งเสริมร้านค้าจึงเป็นการสนับสนุนชึ้นกันและกันกับการส่งเสริมในด้านอื่น ๆ ไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ยังเป็นการป้องกันการก่อการค้าสินค้าโดยพ่อค้าทางพื้นราบให้เป็นอย่างดี เพราะชาวเขานำมาขายกับร้านค้าในราคายุติธรรม

การก่อร้านค้าของชาวเขามิใช่หมายความว่าทำรัฐชัยแทนเป็นผู้จัดตั้งขึ้น แต่ให้ชาวเขามีผู้ดำเนินการเอง โดยใช้ชาวเขาร่วม 2 คนเป็นผู้จัดการและผู้ช่วยผู้จัดการร้านค้า ส่วนการทำรัฐชัยแทนในพื้นที่เป็นเพียงฟาร์เมิลย์กอญดูแลประกอบประจำเท่านั้น ทุนที่ได้รับในเบื้องต้นในการจัดตั้งร้านค้าเป็นทุนพระราชทานที่ให้ชาวเขากู้ยืมไปดำเนินการ ร้านค้าจะประมาณ 10,000 – 20,000 บาท นอกจากจะมีการตั้งร้านค้าที่เป็นของชาวเขากังกล่าวแล้ว ยังมีร้านค้าอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นร้านค้าของทำรัฐชัยแทน ทำหน้าที่เป็นร้านค้ากลางกำกับดูแลและซื้อขายแลกเปลี่ยนกับร้านค้าชาวเข้าในเขตจังหวัดเชียงราย ให้แก่ร้านค้า อ. เชียงคำซึ่งผู้บังคับบัญชาอีกด้วยที่ อ. เชียงคำ จ. เชียงราย เป็นผู้รับผิดชอบ และใชเงินกู้ยืมของทุนพระราชทานในการจัดตั้งเช่นเดียวกัน

การดำเนินการส่งเสริมร้านค้าชาวเข้า ในเบื้องต้นได้จัดตั้งขึ้น ๕ ร้านค้าทั้งก่อตัวมาแล้ว ในระยะที่ ๑ มาเพื่อเห็นว่าร้านค้าชาวเข้าที่ตั้งขึ้นได้รับผลดี จึงได้จัดตั้งร้านค้าเพิ่มขึ้นอีกในพื้นที่หมู่บ้านต่าง ๆ อีก ๕ ร้านค้า เมื่อประมาณเดือน มกราคม ๒๕๑๔ ก็อ ร้านค้า สำเกอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ บ้านปางป้อเลือะ สำเกอแม่โข, จังหวัดเชียงราย ร้านค้าบ้านสองแควร สำเกอ เมือง จังหวัดน่าน ร้านค้าบ้านหนองหอย สำเกอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ และร้านค้าห้วยแแล้ง สำเกอเชียงของ จังหวัดเชียงราย^{๔๔}

เนื่องจากชาวเขามีความสามารถทางด้านการค้าเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เพราะเคยเกี่ยวข้องกับการค้าขายกับคนพื้นราบเป็นส่วนตัวมานานแล้ว เมื่อได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมจากกองกำกับการทำรัฐบาลชัยแทนเขต ๕ ดังกล่าวข้างต้น และยังมีทำรัฐเป็นพี่เลี้ยงกอญดูแล

^{๔๔} กองกำกับการทำรัฐบาลชัยแทนเขต ๕, รายงานการดำเนินงานของร้านค้าในโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเข้า ๕ ปี ๒๕๑๔, ฉบับที่ ๗ พก. ๐๕๑๗/๖๓๑ ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕.

อยู่กับยัง ประกอบกับการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ด้านเกษตรให้รับผลดี ซึ่งทำให้ชาวเขาในหมู่บ้าน มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น จึงเป็นเหตุให้กิจการร้านค้าชาวเขาได้รับผลดีตามที่คาดหวังไว้ บางร้านได้ผลเกินกว่าที่คาดไว้เสียอีก

เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานส่งเสริมการค้าโดยละเอียด ให้ขอนำรายงานสรุปผลการดำเนินงานของร้านค้าชาวเขาในรอบปี 2514⁴⁵ มาแสดงไว้ดังนี้คือ

1. ร้านค้ารายเดือนอ่าเภอเชียงคำ ร้านค้านี้ยืมทุนพระราชทานไปดำเนินการ 20,000 บาท ผลการดำเนินงานปรากฏว่าสำหรับปี 2514 ร้านค้าขาดทุน 1,861.40 บาท เนื่องจากปริมาณธุรกิจมาก เพราะผู้จัดการขาดความชำนาญ แต่อย่างไรก็ต้องนี้ยังมีกำไรจากการนี้ 2512 → 2513 จำนวน 8,615.80 บาท จึงทำให้ยังไม่กระทบกระเทือนฐานะของร้านค้า ในปี 2515 นี้ กองกำกับการที่ตรวจสอบรายเดือนเชก 5 ให้เปลี่ยนผู้จัดการใหม่ที่เหมาะสมและมีความสามารถ จึงคาดว่าร้านค้าจะไม่ประสบปัญหาเหมือนปี 2514

2. ร้านค้าบ้านใหม่ร่มเย็น อ่าเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย ร้านนี้ได้ถูกไฟไหม้เมื่อเกือบหนึ่งเดือน 2513 หลังจากนั้นได้รับการสนับสนุนที่ยืมทุนเพิ่มเติมอีก 20,000 บาท รวมเป็นเงินทุนที่ยืมไปดำเนินงาน 36,000 บาท ผู้จัดการมีความชั่นหนันเพียบมาก สามารถดำเนินงานมีกำไรเป็นที่น่าพอใจมากซึ่งขณะนี้มีเงินสดคงเหลือ 38,351.50 บาท คาดว่าอีกประมาณ 1 ปี ร้านจะสามารถหักใช้เงินยืมได้

3. ร้านค้าบ้านห้องต้าน อ่าเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย ร้านนี้ได้ยืมเงินทุนพระราชทานไปดำเนินการ จำนวน 16,000 บาท เนื่องจากผู้จัดการไม่สามารถเขียนหรืออ่านภาษาไทยได้เลย การบันทึกต่างๆ จึงไม่ถูกต้อง ผู้จัดการได้พยายามปรับปรุงงานให้คืออยู่เสมอและมีความมั่นใจกันเองที่จะใช้เงินกินได้อย่างแน่นอน รวมทั้งพัฒนาของร้านทั้งหมดจนขณะนี้ยังมีกำไรออกหนีไปจากเงินทุนพระราชทานอีกเป็นจำนวน 4,653.25 บาท ซึ่งเชื่อแน่ว่าจะสามารถส่งคืนเงินทุนได้

4. ร้านค้าบ้านใหม่ปางคำ อ่าเภอปางคำ จังหวัดเชียงราย ร้านนี้ได้ยืมเงินทุนพระราชทานไปดำเนินงานจำนวน 16,000 บาท ผู้จัดการมีความสามารถในการดำเนินงานเป็นที่น่าพอใจ การจดบันทึกรายการต่างๆ ทำได้ถูกต้อง แต่ผู้ตรวจสอบไม่สามารถเดินทางไปตรวจสอบได้สมำเสมอ

⁴⁵ Ibid.

เพริ่งการเดินทางไปปลดภัยคงมีการตรวจดูบัณฑิตเป็นครั้งคราวเท่านั้น ร้านนี้มีปริมาณการขายเป็นมูลค่าถึง 78,437 บาท และมีกำไรประจำปี จำนวน 7,137.50 บาท คาดว่าเมื่อถึงกำหนดร้านจะสามารถส่งกืนเงินทุนได้

5. ร้านค้าบ้านดอยปุย อ่ามาหงหางทอง จังหวัดเชียงใหม่ ร้านนี้ได้ยืมเงินทุนพระราชทานไปดำเนินงาน จำนวน 16,000 บาท แต่ผู้จัดการคนก่อนไม่สามารถเรียนหนังสือได้ และได้ลงทะเบียนไม่เอาไว้และปรับปรุงร้านแต่อย่างไรเลย ทั้งๆที่ร้านนี้ควรจะมีปริมาณขายมากที่สุด เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชื่นชอบมากที่สุด กองกำกับการที่ตรวจสอบรายเดือนเลขที่ ๕ ให้พิจารณาแล้วเห็นว่ารายเล่าว่า แซ่บว่างไม่สามารถจะดำเนินงานต่อไปได้ จึงได้เปลี่ยนผู้จัดการใหม่เข้าดำเนินงานแทนซึ่งเวลาต่อไปจัดการใหม่ได้สร้างร้านขึ้นมาเรื่องราว ทางที่ตรวจสอบรายเดือนจะได้เรียกเงินทุนและทรัพย์สินหั้งหมกโอนให้ผู้จัดการใหม่ดำเนินงานต่อไป

6. ร้านค้าบ้านหนองหอย อ่ามาหงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ร้านนี้ได้ยืมเงินทุนพระราชทานไปดำเนินงาน เมื่อต้นปี ๒๕๑๔ จำนวน 10,000 บาท เนื่องจากร้านค้าไม่มีปริมาณการซื้อขายน้อยมาก สินค้าคงคลังไม่มี ส่วนมากจะซื้อสินค้าบ้านดอยลุงมาขายในเมือง สินค้าที่ซื้อจากในเมืองน้ำไปขายบนดอยมีน้อยมาก ขณะนี้ได้นำเงินจำนวน 6,000 บาท นำฝากธนาคาร เพราะสินค้าที่ซื้อบนดอยมีน้อยมาก ทางกองกำกับการที่ตรวจสอบรายเดือนเลขที่ ๕ พิจารณาแล้วเห็นว่าควรจะเรียกเงินทุนเกิน 5,000 บาท ท่อเมื่อมีปริมาณการซื้อขายมากขึ้นก็จะให้ยืมไปต่อเนื่น การต่อไปอีก ทั้งแต่เริ่มดำเนินงานมาจนถึงปัจจุบัน ร้านค้ามีกำไรทั้งสิ้น ๗,๐๕๐ บาท

7. ร้านค้าบ้านปางป้อเตยะ อ่ามาหงเมือง จังหวัดเชียงราย ร้านนี้ได้ยืมเงินทุนพระราชทานไปดำเนินงานเมื่อปี ๒๕๑๓ จำนวน 10,000 บาท ผู้จัดการได้นำเงินทุนไปใช้จ่ายส่วนตัวเป็นจำนวนประมาณ 3000 บาท และได้คิดผีเงินสุขภาพไว้ด้วย ขณะนี้มีสินค้าคงคลังจำนวน 2,100 บาท ทางกองกำกับการที่ตรวจสอบรายเดือนเลขที่ ๕ พิจารณาแล้วเห็นว่า ร้านนี้ดำเนินการต่อไป ทุนพระราชทานคงจะสูญหายในที่สุด จึงพิจารณาเรียกเงินคืนโดยต่อหน้าไป

8. ร้านค้าบ้านหัวยแลง อ่ามาหงเชียงของ จังหวัดเชียงราย ได้ยืมทุนพระราชทานไปดำเนินงานเมื่อปลายปี ๒๕๑๓ จำนวน 10,000 บาท แต่เริ่มดำเนินงานเมื่อกลางปี ๒๕๑๔ เพราะที่บ้านหัวยแลงไม่มีอาสาสมัครชาวเข้าชายแดนคุ้มครอง ท่อเมื่อกายาสาสมัครชาวเข้าชายแดนอยู่ไปอยู่แล้วจึงเริ่มดำเนินงาน ปริมาณการซื้อถึง 16,430 บาท มีกำไร 2,498 บาท

๙. ร้านค้าบ้านสองแคร อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ร้านนี้ได้ยืมเงินทุนไปดำเนินงานปัจจัยปี 2514 จำนวน 10,000 บาท ผู้จัดการได้นำเงินไปซื้อข้าวโพดจำนวน 8,000 บาท สำหรับจ่ายชาวเขานำไปปลูก ต่อมามีเม็ดได้ผลิตผลผลิตแล้วจึงจะใช้กินเงินจำนวนนี้ ตั้งแต่เริ่มดำเนินงานมาจนถึง 31 ธันวาคม 2514 ร้านมีกำไร 1,680 บาท สินค้าคงคลังปลายปี 1,145 บาท เนื่องจากผู้จัดการไม่สามารถทำบัญชีได้ ผู้ตรวจสอบได้ตรวจสอบจากการบันทึกประกอบการซักถาม

๑๐. ร้านค้า อําเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้จัดการ นายจะพะ ใจกอ ได้ยืมเงินไปดำเนินงานเมื่อปลายปี 2513 จำนวน 20,000 บาท เนื่องจากร้านนี้มีผู้จัดการได้ดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการและปริมาณการซื้อขายมาก จำเป็นต้องใช้ทุนมาก ร้านนี้ได้จำหน่ายสินค้าชาวเขา เช่น งา พริก มันฝรั้ง ใบชา ข้าว ข้าวโพด ฯลฯ ขณะนี้ร้านได้เป็นสมาชิกสมาคมผลิตใบชาแห่งประเทศไทย ซึ่งทางองค์การได้ให้โควต้า 4.6 เมตรเซนต์ ซึ่งในปีต่อ ๆ ไปร้านจะสามารถซื้อยเหลือปรับปรุงฐานะทางเศรษฐกิจของชาวเขาให้ดีขึ้นอย่างแน่นอน และประกอบกับผู้จัดการเป็นผู้โดยอ้อมหารือว่าจะเหลือพอกพ้องอยู่เสมอ จึงคาดคะเนได้ว่าร้านจะมีฐานะมั่นคงยั่งยืนด้วย ในปี 2514 มีปริมาณการซื้อถึง 428,535.49 บาท ปริมาณการขาย 352,525.95 บาท สินค้าคงคลัง 80,186.50 บาท ร้านค้ามีกำไร 221.96 บาท ทั้งนี้ เพราะมันฝรั้งส่วนมากจะกรุงเทพราคาไม่ดี แต่ได้กำไรมากจาก การขาย เช่นเดียวกัน ในปี 2515 ร้านได้ยืมเงินเพิ่มรวมเป็นเงินทุนอีก 10,000 บาท รวมทุนประกอบห้างสิน 30,000 บาท

จากรายงานตั้งกล่าวพยัคฆ์รูปได้ว่า ในจำนวนร้านค้าที่ตั้งขึ้นในครั้งแรกและที่ตั้งเพิ่มขึ้นภายหลังมีร้านค้าที่ประสบความล้มเหลวและขาดทุนถึงขนาดควรเลิกกิจการมีเพียงร้านเดียวคือร้านค้าบ้านปางป้อเลอะ มีร้านค้าที่ทำเสียแต่ผู้จัดการไม่เอาใจใส่ 1 ร้านคือร้านค้าบ้านดอยบุญ และมีร้านค้าที่มีการซื้อขายสินค้าน้อย (แต่ไม่กำไร) อีก 1 ร้านคือร้านค้าบ้านหนองหอย นอกเหนือจากการดำเนินกิจการเป็นไปด้วยดีและอำนวยประโยชน์ให้แก่ชาวเข้าสมความมุ่งหมาย จึงสรุปผลการส่งเสริมการค้าได้ว่า ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

IV ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขา ห้ามมองเพียงผิวนอกแต่ว่าน่าจะมีอุปสรรคในการดำเนินงานอยู่มาก เช่น อุปสรรคในด้านการคอมนาคม ภาษา ระดับการศึกษา ภัยธรรมชาติ ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขา เท่าที่ได้ดำเนินการมาแล้ว ก็พอจะสรุปอุปสรรคที่ทำให้การดำเนินงานไม่สะดวกและไม่ได้ผลเท็มที่ ดังนี้^{๕๙}

อุปสรรคค้านเข้าหน้าที่ผู้ดำเนินการ

งานในค้านเกษตรกรรม หัดทดลอง และร้านค้านี้ ลักษณะของงานไม่ใช่เป็นงานในหน้าที่ของตำรวจชายแดนโดยตรง เจ้าหน้าที่ตำรวจชายแดนโดยเฉพาะตำรวจชายแดนที่ประจำอยู่ในพื้นที่ท่อง ๆ จึงไม่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวเพียงพอที่จะไปสอนผู้อื่นได้ ดังนั้นจึงต้องอาศัยนักวิชาการในแขนงนี้ ๆ ซึ่งกองบัญชาการตำรวจนครบาลฯ จึงมาในฐานะลูกจ้างประจำ เป็นผู้ฝึกสอน และสาธิตเทคนิควิธีการดังกล่าวให้กับชาวเขาและตำรวจชายแดนที่ร่วมปฏิบัติงานด้วย การนำชาวเข้าลงมาฝึกอบรมย่องกระทำได้เป็นครั้งคราวไม่น่าจะมีบ่อยนัก เพราะไม่มีงบประมาณตามโครงการสำหรับการนี้เพียงพอ วิธีการที่จะกระทำได้อีกอย่างหนึ่งก็คือส่งนักวิชาการออกไปตามหมู่บ้านท่อง ๆ (พร้อมด้วยตำรวจชายแดน) เพื่อให้คำแนะนำและสาธิตให้กับชาวเข้าในหมู่บ้าน แต่ก็ประสบอุปสรรคในค่านักวิชาการมีน้อย จึงไม่สามารถส่งออกไปปฏิบัติการในหมู่บ้านท่อง ๆ ได้นานพอและไม่สามารถกระทำได้ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน ซึ่งถ้าสามารถแก้ไขโดยรับส่งผู้มีความรู้ความชำนาญในค้านการเกษตรและการค้าเข้ามาร่วมปฏิบัติงาน ให้มากขึ้นแล้ว ก็จะทำให้โครงการนี้ได้รับผลสำเร็จยิ่งขึ้น

อุปสรรคด้านตลาด

สำหรับผลิตผลเกษตรกรรมปีรากฐานว่าในชั้นทศวรรษสิบห้าที่ผ่านมาได้มีคุณภาพดีและเป็นที่ต้องการของตลาด จึงไม่ประสบกับปัญหาด้านตลาด ตรงกันข้ามกลับปีรากฐานว่าสินค้าที่ผลิตได้ (รวมทั้งสินค้าที่ทำแห้ง ห้อง และเชื่อม) ไม่พอด้วยความต้องการของตลาดเสียอีก ถึงกับมีพ่อค้าพื้นราบขึ้นไปจับจองกับชาวเขาผู้ผลิตโดยตรง

แต่สำหรับผลิตผลหัตถกรรมนั้น ตัววัวชาตย์แทนไม่สามารถหาตลาดให้ได้มากนัก คงกระทำเท่าที่โอกาสจะอำนวยให้ เช่น นำมายกร้านในงานกาชาดและงานมูลนิธิฯ จังหวัดเชียงใหม่ นำมาขายที่ร้านค้ากลางอำเภอเชียงคำ และศูนย์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชาวเขา สินค้าที่ขายได้โดยมากขายให้กับนักท่องเที่ยวโดยตรงไม่มีพ่อค้ารับไปจำหน่ายต่อ เพราะไม่อยู่ในความนิยมของประชาชนและมีราคาแพง ดังนั้นการส่งเสริมผลิตผลชาวเขารายได้สินค้าหัตถกรรมจึงไม่สามารถที่จะส่งเสริมได้เพิ่มที่นัก เพราะจะทำให้เกิดสินค้าเหลือขายไม่ออกมาก อีกอย่างไรก็ตามค่านะกรรวมการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขาก็จะหนักในอุปสรรคด้านนี้เป็นอย่างที่และได้มีความพยายามที่จะขยายตลาดลงมาทั่วประเทศ ซึ่งจะเห็นได้จากการจัดให้มีการแสดงแบบเดิมที่คัดเลือกมาจากผ้าที่ทอโดยชาวเขา และให้นางแบบที่มีชื่อเป็นผู้แสดงแบบ รวมทั้งเครื่องประดับที่ใช้ผลิตภัณฑ์จากผ้ามีของชาวเขากว้าง สื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ กิจวัตรในการลงภาคและข่าว นับเป็นนิมิตหมายอย่างที่ยังสำหรับความพยายามแก้ปัญหาร่องรอยของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชาวเขา

สรุป

ในตอนก่อนได้กล่าวถึงวิธีการดำเนินงานอย่างกว้าง ๆ และผลงานที่ได้รับในการส่งเสริมแต่ละด้านไว้แล้ว ในตอนนี้ก็ลุ่มผู้เขียนจะได้สรุปให้เห็นถึงผลงานที่ได้รับว่าเป็นไปตามความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์เพียงใด และวิธีดำเนินการที่กล่าวไว้แล้วนั้นเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด เพื่อหาข้อสรุปว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้นั้นเป็นจริงหรือไม่

ผลงาน : การศึกษาเชิงค้นวัตถุประสงค์

ตามโครงการที่วางไว้มีให้ทำหน้าที่เป้าหมาย หรือมาตรฐานของโครงการชั้นทศวรรษของชาติ ให้แน่ชัด การจะเปรียบเทียบผลงานที่จะได้รับว่าเป็นไปตามเป้าหมายเพียงใดจึงไม่สามารถจะ

การทำให้ กลุ่มผู้เขียนจึงขอนำผลงานไปเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่โครงการกำหนดไว้เป็นส่วนรวม ดังนี้คือ

1. วัตถุประสงค์ในการ “ส่งเสริมให้ชาวเช้าผลิตสินค้าเกษตรกรรม หัตถกรรม และสินค้าประมงอื่น ๆ ในแหล่งท้องถิ่นให้ได้ปริมาณและคุณภาพตามความต้องการของท้องตลาด” ผลงานด้านส่งเสริมเกษตรกรรมและหัตถกรรมตามโครงการในขั้นตอนไม่ได้มีการประเมินผลอย่างละเอียด จากการคาดคะเนพอสรุปได้ว่า ผลการส่งเสริมด้านเกษตรกรรมนั้น ปรากฏว่าชาวเช้าสามารถผลิตสินค้าเกษตรกรรมรวมทั้งสินค้าที่ทำขายและทำเชื้อม ได้ปริมาณมากและคุณภาพสูงตามความต้องการของตลาดตามวัตถุประสงค์ ส่วนการส่งเสริมด้านหัตถกรรมแม้จะได้พยายามส่งเสริมในด้านคุณภาพดูแล แต่ก็ยังมีราคาแพงและประสบอยุปสรรคด้านตลาดคังกัล่าวยมาแล้ว จึงส่งเสริมไม่ได้เต็มที่นัก สรุปผลงานในข้อนี้ได้ว่า ทางด้านเกษตรกรรมได้ดำเนินงานไปได้ใกล้เคียงกับวัตถุประสงค์แล้ว โดยสามารถทำให้ชาวเช้าจำนวนมากที่ได้รับการส่งเสริมมีรายได้ดีขึ้น แต่ทางด้านหัตถกรรมยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการครบถ้วน

2. วัตถุประสงค์ในการ “เป็นตัวแทนและเปลี่ยนชื่อขายสินค้าระหว่างชาวเช้ากับพ่อค้าท้องถิ่นโดยมิให้มีการยกตราตราสินค้า” วัตถุประสงค์ข้อนี้เน้นที่ผลงานของร้านค้ากลางของชาวเชียงใหม่ ซึ่งในขั้นตอนมีอยู่เพียงร้านเดียวคือ ร้านค้าคำเมืองเชียงคำ ผลงานของร้านค้าคำเมือง เชียงคำ แม้ในปี 2514 จะขาดทุนไปบ้าง แต่ก็นับว่าได้ดำเนินการให้เป็นประโยชน์ต่อร้านค้าชาวเชียงใหม่ ในด้านเป็นตัวแทนชื่อขายสินค้าและน้อมเกลี้ยงกันการยกตราตราสินค้าตามวัตถุประสงค์หลักได้เป็นอย่างดี เพราะร้านค้าชาวเช้าในเขตจังหวัดเชียงรายสามารถซื้อขายสินค้ากับร้านค้ากลางได้ในราคาก็เป็นธรรม

3. วัตถุประสงค์ในการ “ฝึกฝนและเพิ่มพูนขีดความสามารถและความรู้ให้กับชาวเช้าเกี่ยวกับการผลิต การค้า และการตลาด จนสามารถประกอบการได้ด้วยความมั่นคงเป็นผลดีต่อชาวเช้าโดยตนเองในรูปกลุ่มชาวเช้า (หรือสหกรณ์)” “วัตถุประสงค์ข้อนี้เน้นที่การเพิ่มพูนขีดความสามารถ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการค้าและการตลาด โดยวิธีการส่งเสริมที่มุ่งให้ชาวเช้าดำเนินการด้วยตนเองและตัวราชชัยแทนเป็นเพียงผู้เดียว และจากการฝึกอบรมชาวเช้าทุกครั้ง ก่อนให้กู้เงินทุนเบิกร้านค้า เมื่อพิจารณาผลการดำเนินงานของร้านค้าชาวเช้าดังที่กล่าวรายละเอียดไว้ในบทที่ 3 ก็จะเห็นได้ว่า ร้านค้าชาวเช้าส่วนมากสามารถประกอบการได้ด้วยความมั่น

คง และเป็นผลที่ต่อชาวเขาในหมู่บ้านนั้นเอง ต่อไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แม้จะมีร้านค้าที่ประสพความลับเหลวอยู่บ้างก็เป็นส่วนน้อยเท่านั้น สำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ดำเนินงานในรูปดุลจิตของชาวยา (หรือสหกรณ์) นั้น ในระยะทศวรรษที่ห้าของชาวยาเพียงครึ่งเดือนไปดำเนินการนั้น ร้านค้าจะต้องรวมกันไว้เพื่อใช้ศึกษาเงินกู้เสียก่อน จึงยังไม่เป็นผลกำไรให้กับสมาชิกในรูปของสหกรณ์ แต่การจัดตั้งร้านค้าในระยะต่อ ๆ ไปก็มีนโยบายที่จะให้ชาวเขาในหมู่บ้านร่วมลงทุนเป็นจำนวนครึ่งหนึ่งของทุนทั้งหมดด้วย

สำหรับวัตถุประสงค์ในข้อ 4 คือ “เพื่อสร้างความผูกพันและความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาว夷กับตัวราชายาเด่นในด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะ” และวัตถุประสงค์ในข้อ 5 “เพื่อเป็นสื่อกลางในการติดต่อและดำเนินการภารกิจอื่น ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทางราชการ” นั้น กดุลผู้เชียนเห็นว่าเป็นวัตถุประสงค์อันเป็นผลผลอยได้มีได้เป็นวัตถุประสงค์หลัก จึงไม่ขอนำมาไว้ในรายที่ ๔ ที่นี้

จากการวิเคราะห์เบริยบเทียบผลงานกับวัตถุประสงค์ดังกล่าวมาแล้ว จึงพอสรุปได้ว่า “โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาว夷กที่ดำเนินการในชั้นทศวรรษนี้ ได้ผลสมความมุ่งหมายที่ตั้งไว้”

สาเหตุแห่งผลสำเร็จ

จากการพิจารณาที่การดำเนินงานในตอนแรก ๆ พ่อจะวิเคราะห์สาเหตุแห่งผลสำเร็จของโครงการดังกล่าวได้ดังนี้

1. “มีการเลือกพื้นที่เริ่มต้นดำเนินงานที่เหมาะสม” การเลือกหมู่บ้านเพื่อเริ่มกันส่งเสริมตามโครงการนั้น ให้ใช้หลักการเลือกพื้นที่บริเวณที่อยู่น้ำดี คือสามารถเปลี่ยนแปลง หรือส่งเสริมได้ง่ายเป็นพื้นที่เริ่มต้นดำเนินการส่งเสริม ดังนั้นผลสำเร็จที่ได้รับจากการส่งเสริมในระยะแรกเริ่มนี้ จะส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงแพร่ขยายออกไปได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น เพราะชาว夷กสามารถจะมองเห็นประโยชน์ที่เข้าจะได้รับจากการเปลี่ยนแปลงได้เด่นชัดขึ้น

2. “มีการกำหนดความต้องการและสร้างความสัมพันธ์ในการเปลี่ยนแปลง” ชาว夷ก ส่วนมากได้มีความตระหนักในปัญหาและความยากลำบากของคนตื่อยู่แล้ว เมื่อกำราชาดีเด่น และนักวิชาการได้มีการอธิบายและแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับในการเปลี่ยนแปลงก่อนที่จะทำการเปลี่ยนแปลงหรือส่งเสริมเศรษฐกิจ จึงทำให้ชาว夷กส่วนมากเกิดความต้องการในการที่จะเปลี่ยนแปลงและยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เสนอให้นั้น สำหรับความสัมพันธ์ในการเปลี่ยน-

แปลงนี้ ชาวเขาได้มีความสัมพันธ์อันดีและมีความไว้เนื้อเชือใจในท้าท่าวิราชยาดูนอยู่ก่อน แล้ว จึงเป็นการง่ายที่ทำราชยาดูนจะกระตุนและชักจูงให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น

3. “มีการปลูกฝังและส่งเสริมให้ชาวเขารู้จักใช้ความสามารถของตนเอง และมีส่วนร่วมในการสร้างความเปลี่ยนแปลง” หากพิจารณาเวิร์กิฟาร์ส่งเสริมตามโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขา จะเห็นได้ว่าโครงการนี้ได้กระหนกถึงความสำคัญที่จะให้ชาวเขาระพยายามช่วยเหลือตนเอง ให้มากที่สุด เช่นเดียวกับหลักการพัฒนาชุมชนทั่ว ๆ ไป ซึ่งมีหลักการสำคัญอยู่ที่ การส่งเสริมให้คันแท่ลงชุมชนได้รู้จักใช้ความสามารถของตนเองให้มากที่สุด และได้มีส่วนร่วมในการสร้างความเจริญของชุมชนทั่วเองให้มากที่สุด⁴⁶ การช่วยเหลือจากภายนอกให้อยู่ในขอบเขตที่จะให้ เก่าได้ช่วยตนเองได้เท่านั้น เพราะความสำเร็จของโครงการมิได้วัดจากความสำเร็จสัมผัสของโครงการ แต่วัดจากความรู้ ความคิด ความชำนาญ ที่จะสามารถทำงานนั้น ๆ ต่อไปได้ด้วยตนเอง เมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้ว โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากภายนอกต่อไปอีก⁴⁷

ชาวเขามากที่ได้รับการช่วยเหลือและส่งเสริมทั้งหมดนี้ มักมีความเคยชินกับ การแยกจ่ายแบบให้เปล่าของทำราชยาดูนและหน่วยราชการคืน ๆ เช่น ยารักษารोค และ ปั๊จัยยังชีพอื่น ๆ เช่น การแยกจ่ายข้าว ชาวเขารู้จักหลักขัณฑ์การพากามช่วยเหลือตนเอง และคาดหวังว่าหน่วยราชการจะนำของไปแจกจ่ายช่วยเหลืออยู่เสมอ แต่ตามโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขานี้ มีนโยบายที่จะให้ชาวเขาระดูช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุด กล่าวก็อ ให้ชาวเขาระดูผลิตสินค้าด้วยตนเองและทำการค้าด้วยตนเอง โดยทำราชยาดูนเข้าไปเกี่ยว ข้องในฐานะผู้ให้ดำเนินการ ผู้ก่อบ่ม และเป็นผู้เลี้ยงดูและอยู่ห่าง ๆ ดังจะเห็นได้หากในด้าน การส่งเสริมการเพาะปลูกพืชผลต่าง ๆ นั้น ในระยะแรกแม้จะมีการแยกจ่ายเมล็ดพันธุ์ต่าง ๆ ก็จริง แต่เมล็ดพันธุ์คงกล่าวจะให้ประโยชน์ต่อชาวเขาก็ต่อเมื่อชาวเขารู้ว่าได้นำไปเพาะปลูกเสียก่อน และในระยะต่อ ๆ มาเมื่อเขารู้ประโยชน์แล้วทำราชยาดูนก็ได้ส่งเสริมให้ชาวเขารับเมล็ด พันธุ์จากการเพาะปลูกคราวก่อน ๆ ไว้ใช้เอง นอกจากนี้ในด้านการส่งเสริมหัดกรรมทำราช ยาดูนเพียงช่วยจัดหาวัสดุในบางอย่างที่หาในท้องถิ่นไม่ได้ โดยวิธีขายผ่านมาทางร้านค้า และ แนะนำลูกค้ายังประโยชน์ใหม่ ๆ ให้เท่านั้น สำหรับการส่งเสริมการค้า เงินทุนที่นำไปใช้ในการ

⁴⁶ อุติ ชุดละนันทน์, *op. cit.*, หน้า 745.

⁴⁷ สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชน หลักการและวิธีการปฏิบัติ (พะนัง : โรงพิมพ์รุ่งเรืองพะนัง, 2514), หน้า 360.

เปิดกิจการกีเป็นเงินทุนพระราชทาน ซึ่งเป็นเงินกู้มิใช่ให้ปล่าชาวเข้าต้องกู้ไปโดยมีกำหนดส่งคืนที่แน่นอน (ทางปฏิบัติอาจยืดหยุ่นได้) เพื่อนำเงินที่ใช้กินไปสนับสนุนในพื้นที่อัน ๆ ที่อยู่ไป การจัดตั้งร้านค้านี้นอกจากจะช่วยให้ชาวเขามีรายได้เพิ่มขึ้นแล้วยังเป็นการส่งเสริมให้ชาวเข้าช่วยเหลือตนเองในค้านการตลาดค้ายา

ดังนั้นจึงเป็นที่คาดหวังได้ว่าเมื่อโครงการได้ดำเนินไปถึงขั้นของการเต็มที่แล้ว ชาวเข้าจะสามารถช่วยเหลือตนเองในค้านการเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

๔. “การส่งเสริมในแต่ละส่วนของโครงการ เป็นการสนับสนุนและอำนวยประโยชน์ซึ่งกันและกัน” โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขายังการส่งเสริมออกเป็น ๓ ส่วนคือ การเกษตร หัตถกรรม และการค้า จะเห็นได้ว่า การส่งเสริมการค้านั้นอำนวยประโยชน์ให้กับค้านเกษตรกรรมและหัตถกรรมเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ผู้ผลิตสินค้าเกษตรและหัตถกรรมสามารถซื้อวัสดุต้น เครื่องมือเครื่องใช้ในการหัตถกรรมและปัจจัยการผลิตการเกษตร เช่นปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ ได้จากร้านค้า เป็นการอำนวยความสะดวก และเมื่อผลิตได้แล้วก็สามารถนำสินค้าหัตถกรรมหรือสินค้าเกษตรในรูป ทำต่อ เชื่อม หรือทำแท่ง มาขายให้กับร้านค้าเพื่อจำหน่ายต่อไปได้โดยไม่ตูกอกตราช สำหรับร้านค้าก็ได้รับประโยชน์จากการผลิตทางเกษตรกรรมและหัตถกรรมเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ทำให้มีปริมาณการซื้อขายสินค้ามากขึ้น กิจการมั่นคงขึ้น เช่นร้านค้าอาจฝ่าย มีปริมาณการซื้อขายนับเป็นแสนบาทต่อปี เนื่องจาก การผลิตทางเกษตรของชาวเข้าได้ผลดี การที่การส่งเสริมแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์ท่องเที่ยวนี้ จึงเป็นการประกันประกอบและอำนวยประโยชน์ให้โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขานำรอดความสำเร็จได้เป็นอย่างดี

เมื่อได้พิจารณาถึงวิธีดำเนินการและผลงานแล้ว กลุ่มผู้เยี่ยนมีความเห็นว่า โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชาวเขายังสมควรที่จะดำเนินงานต่อไปในขั้นตอนแรกและขยายงานตามที่ทางโครงการได้ แต่ควรจะมีการแก้ไขอุปสรรคและวิธีการดำเนินงานดังนี้ ก็คือ

๑. ในด้านการส่งเสริมเกษตรกรรม การดำเนินงานควรเน้นหนักไปในด้านการส่งเสริมพืชผักและผลไม้ ส่วนในด้านการปศุสัตว์ควรปล่อยให้ชาวเขาเลี้ยงพันธุ์พื้นเมืองไปตามความต้อง แต่จะเข้าช่วยเหลือเมื่อชาวเขาร้องขอหรือเมื่อเห็นว่าจะเกิดความเสียหาย เช่น เมื่อเกิดโรคระบาดสัตว์ฯ

ในการส่งเสริมประเภทพืชผักผลไม้นั้น สมควรจะจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งทำหน้าที่ค้นคว้าทดสอบเพื่อหาพืชผลใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ ทั้งนี้ เพราะพืชผล

ที่ส่งเสริมให้ชาวเข้าเพาะปลูกอยู่แล้วนั้น หากขยายงานออกไปมาก ๆ ก็อาจทำให้สินค้าล้นตลาด และราคาตกได้ การกันก้าวห้ามพืชผลใหม่ ๆ มาส่งเสริมให้ชาวเข้าเพาะปลูกนอกจากจะช่วยป้องกันสินค้าล้นตลาดแล้ว ยังอาจพบพืชผลใหม่ ๆ ที่ให้รายได้แก่ชาวเขามากกว่าที่เป็นอยู่ด้วย การจัดตั้งคณะกรรมการคัดกรองควาจะเชิงผู้ทรงคุณวุฒิทางค้านการเกษตรที่รับราชการอยู่ในภาคเหนือเข้ามาร่วมกันดำเนินงาน โดยขอรับพระราชทานเงินทุนในการกันก้าวห้ามของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือจัดหาเงินทุนเองก็จะกล่าวต่อไปในข้อ ๖

2. ในด้านการส่งเสริมหัดทดลอง ควรพยายามดัดแปลงให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าในการใช้สอยมากขึ้น พร้อมกันนั้นก็จะต้องมีการโฆษณาเพื่อให้ประชาชนได้ทราบและเกิดความนิยมในผลิตภัณฑ์หัดทดลองของชาวเขามากขึ้น เช่น อาจขอความร่วมมือจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นและส่วนกลางในการเผยแพร่เป็นครั้งคราวจากงานนี้ ควรนำมาฝึกขายกับร้านค้าสินค้าพื้นเมืองในท้องถิ่น ในระยะต้น ๆ ที่สินค้ายังไม่เผยแพร่อาจมาให้กำไรกับร้านค้าเหล่านั้นในอัตราที่สูงเพื่อเป็นการรุ่งใจให้ร้านค้าแนะนำและเผยแพร่สินค้าต่ำผู้ที่มาซื้อสินค้าพื้นเมือง

3. ในด้านการส่งเสริมการค้า สำหรับร้านค้าชาวเข้าที่จะเปิดขึ้นใหม่ ควรเพิ่มการฝึกอบรมผู้จัดการและผู้ช่วยผู้จัดการให้มากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อให้ชาวเข้าที่จะเป็นผู้จัดการและผู้ช่วยผู้จัดการร้านค้ามีความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ในด้านการบัญชีก็ยุทธิ์ในการค้า และความเข้าใจในวัสดุประสงค์ของการจัดตั้งร้านค้าชาวเข้า การเพิ่มการฝึกอบรมแม้จะต้องใช้เงินทุนเพิ่มขึ้น แต่ก็จะคุ้มกับการที่จะลดความเสี่ยงต่อความล้มเหลวและการขาดทุนของร้านค้า

4. ควรมีการติดตามความเคลื่อนไหวและความต้องการของตลาด ของผลิตภัณฑ์การรวมและหัดทดลองอย่างใกล้ชิด เพื่อให้สามารถเลือกส่งเสริมชนิดของพืชผลเกษตรกรรมและหัดทดลองได้ถูกต้องเหมาะสมสมกับจังหวะเวลา

5. ในกองกำกับการพัฒนาการ (ส่วนกลาง) และกองกำกับการตรวจสอบและเฝ้าระวังฯ แต่ที่โครงสร้างการครอบคลุมไปถึง ควรจัดทำเจ้าหน้าที่กิจการในด้านเกษตรกรรมและพาณิชยการให้เพียงพอ กับความต้องการ โดยขอรรจุเข้ามายืนหนาแน่นในฐานะลูกจ้างประจำและชั่วคราว เพื่อให้เป็นผู้ฝึกอบรมชาวเข้าและส่งออกไปให้กำเนิดน้ำและสาธิคกับชาวเข้าตามหมู่บ้านต่าง ๆ ได้ทั่วถึง และเพื่อให้เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดตั้งตามข้อ ๔.

๖. ค่าวร่วงแผนการจัดหารายได้จากการให้บังเพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินงานตามโครงการบางอย่าง เช่น เป็นทุนในการกันค่าวัสดุคงพืชผลใหม่ ๆ ทุนในการฝึกอบรมการจ้างเจ้าหน้าที่นักวิชาการ รายได้จากการอาจหาได้จากการแบ่งปันผลประโยชน์จากผลกำไรของร้านค้าที่ส่งเงินยืมครบถ้วนแล้วในลักษณะคล้ายการเก็บภาษี เพราะร้านค้าเหล่านี้จัดตั้งขึ้นได้และได้รับผลกำไรก็เนื่องจากเงินทุนของโครงการโดยตรง และร้านค้ายังสามารถผูกขาดภาระภาษีไปให้กับชาว夷ผู้ผลิตสินค้าซึ่งได้รับประโยชน์จากการให้บังส่วนครึ่ง ทั้งนี้การหารายได้ดังกล่าวก็เพื่อลดภาระของรับเงินทุนพระราชนัดล